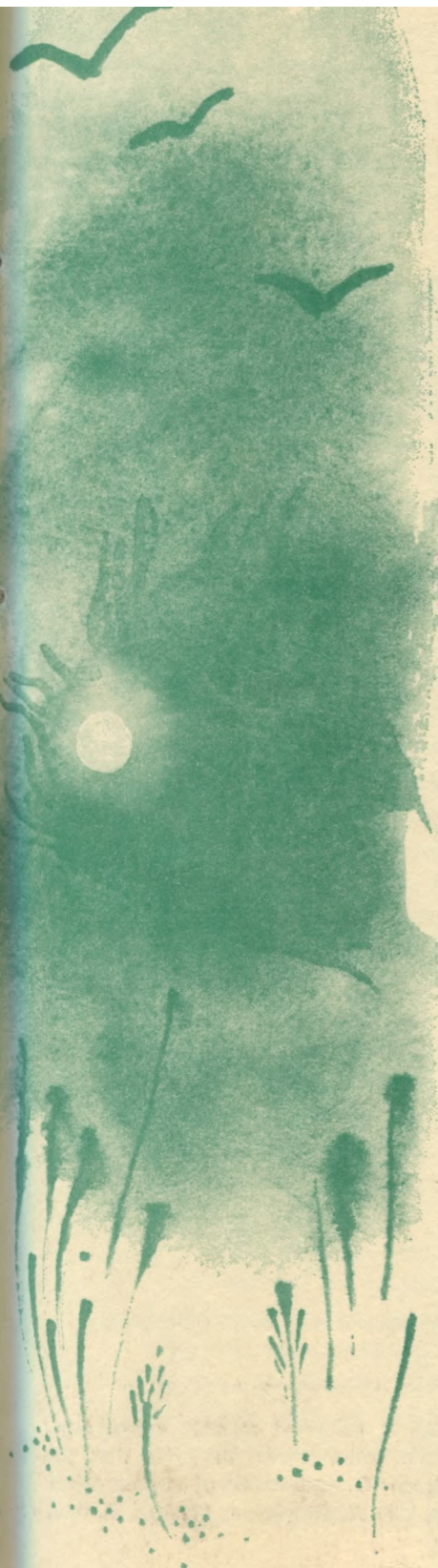

laiškas lietuviams

vasaris / february 1987

VIENA MINTIS JAUNIMUI VASARIO 16-OSIOS PROGA	37	Red.
SU TAUTA DALINTIS JOS LIKIMU	39	Kęstutis Trimakas
PAŠAUKIMŲ KLAUSIMU	41	Vysk. P. Baltakis
APSIGINKLUOKIME ŠVIESOS GINKLAIS	41	Chiara Lubich
MELDŽIAM TAVE, VIEŠPATIE	42	Vytautas Volertas
VILNIAUS ŠV. DVASIOS VIENUOLYNAS	44	Liutauras Kazakevičius
VOKIŠKOJI ROMA	50	Henrikas Stasas
LIETUVIS TARPTAUTINĖJE KALINIŲ GELBĖJIMO MISIJOJE	55	Juozas Prunskis
KURIE KUNIGAI LAIMINGESNI: VEDUSIEJI AR NEVEDUSIEJI?	58	Kun. Jonas
PARA STOVYKLOJE	59	A. Saulaitis, S.J.
PLIUSAI IR MINUSAI BŪTI LIETUVIU SVETIMAME KRAŠTE	61	Ina Šilgalytė
DĖL KO JAUNIMAS PRADEDA GERTI, RŪKYTI, VARTOTI NARKOTIKUS	62	Vaiva Vėžytė
EILĖRAŠČIAI	63	Rasa Miliauskaitė
KAI VILNIAUS LIEPOS ŽYDI	64	Alf. Tyruolis
TĖVYNĖJE	65	Gediminas Vakarīs
BAŽNYČIOS PADĖTIS LIETUVOJE	67	Juozas Prunskis
KALBA	69	Juozas Vaišnys, S.J.
ATGARSIAI	70	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	71	J. Pr.

Šio numerio iliustracijos: Vidos Krištolaitytės piešinių nuotraukos ir kitų asmenų fotografijos.
Skyrių vinjetės ir viršelio piešinys — Rasos Sutkutės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July / August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1987 / VASARIS - FEBRUARY / VOLUME XXXVIII, NO. 2

VIENA MINTIS JAUNIMUI VASARIO 16-OSIOS PROGA

Kai Vasario 16-osios proga, kur nors susirinkę, užgiedame Tautos himną, ne vienam vyresniosios kartos lietuviui per veidą ašara nurieda. Jaunimas stebisi ir nesupranta, kam ta ašara, kam čia jaudintis. Juk ir jie dažnai mokykloje Amerikos himną gieda, bet niekad giedodami neverkia. Kai Čikagoje prie Laisvės kovų paminklo *Marija, Marija* užgiedam, žiūrėk, koks buvęs pulkininkas ar savanoris pravirksta, lyg motiną ar tėvą laidodamas. Dėl ko tie mūsų tėveliai ar seneliai tokie jautrūs, sentimentalūs? Juk ir mes drauge su jais giedam, o nei mums jau čia taip graudu, nei ką.

O ar žinote, dėl ko jiems tokiomis progomis ašara nurieda? Tautos himnas jiems primena Tėvynę, kurios laisvė buvo taip brangiai išpirkta. Giesmę *Marija, Marija* prie paminklo išgirdę, jie prisimena Karo muziejaus sodelį Kaune. Jie lyg mato išblyškusiais veidais, tyliai atžygiuojančius karo invalidus. Jie lyg girdi liūdnus trimito garsus, skelbiančius sunkias praeities kovas, pralietą kraują, žuvusius brolius, gal dar ne visai užgijusias žaizdas. Jau ir tada tie vakarai muziejaus sodely būdavo tokie melancholiški, liūdni... Bet liūdesys maišėsi su džiaugsmu, nes laisvė buvo atgauta, atkovota, laimėta. O dabar... Dabar vėl prarasta viskas, kas buvo taip brangu ir brangiai kainavo.

Jūs, jaunieji, ten nebuvote, to nematėte, nepergyvenote, tad ir negalite suprasti. Jūs gal niekada visiškai nesuprasite tų karių, karininkų ir savanorių. Jums bus svetimi jų sentimentai, liūdesys, ašaros ir ilgi pasakojimai. Bet ir jūs subręsite, pasensite. Pasakosite ir jūs savo vaikams ir vaikaičiams, kas jus jaunystėje žavėjo, jaudino, dėl ko džiaugėtės ar liūdėjote. Manote, kad jauniesiems bus tai įdomu? Manote, kad jus įvertins ir supras? Jie stebėsis, traukys pečiais, kad jums tai įdomu — jiems bus nuobodu.

Kiekviena karta yra skirtinga, kiekviena karta panašius dalykus skirtingai pergyvena.

VIDA KRISTOLAITYTĖ

Gėlės.

SU TAUTA DALINTIS JOS LIKIMU

KĘSTUTIS TRIMAKAS

Dievas sukūrė ne tik žmoniją,
ne tik kiekvieną žmogų.
Jis sukūrė tautas žmonijoje
ir žmones tautose.
Todėl pagal Dievo mintį ir valią
kiekvienam žmogui dera
savo tautoj rasti savo vietą
ir savo širdy rasti vietą savo tautai.
Savo širdy rasti vietą savo tautai —
tai jausti su tauta:
jaustis tautos dalimi
ir jausti, kaip jaučia tauta.
Savo tautoj rasti savo vietą —
tai dalintis su tauta josios misija bei likimu.

* * *

Ar mūsų tauta turi misiją?
Ar jai jos Kūrėjas davė kokį tikslą?
Klaidinga manyti,
kad pasaulyje tėra viena išrinktoji tauta.
Ką Dievas sukūrė, tam davė ir specialų tikslą.
Sukūrė lietuvių tautą:
tad davė ir tebeduoda jai ypatingą tikslą.
Tautai tikslas yra įrašytas į josios istoriją.
Į tai, kas jai atsitinka,
ką ji patiria.

Tautos paskirtis yra įskaitoma
Dievo tikrovės šviesoje,
ką toje šviesoje tauta turi daryti su tuo,
kas jai atsitinka.
Dievo tikrovės šviesa
mūsų tautai buvo padovanota josios krikšte.
Kaip kiekviena išrinktoji tauta,
taip ir mūsų, pirmiausia turi įsitikinti,
kad ji yra Dievo išrinkta.
Pirmasis išrinktos tautos uždavinys —
tai pripažinti Dievą
ir save esant Jojo.
Antrasis uždavinys plaukia iš to —
matyti Dievo Apvaizdos ranką visame,
kas atsitinka tautos kelyje.
Išrinktoji visad yra Dievo rankos vedama
ir globojama.
Dievas gi veda tautą savo mintį įkūnyti.
Tosios minties įgyvendinimas

ir yra tautai tikslas
tames josios istorijos periode.
Štai išrinktoji žydų tauta
šimtmečiais buvo ruošiamą Mesijo atėjimui.
Tos Dievo minties įgyvendinimas
įvyko žydų tautos istorijos to periodo gale.
Kokiam istorijos periode yra mūsų tauta?
Kas atsitinka mūsų tautai?
Tauta — netekus laisvės, prispausta:
prievara brukamas melas,
vietoje Dievo tikrovės šviesos sėjama baimė,
žmogus nužmoginamas,
tauta nualinama, prievartaujama.
Kodėl mūsų tauta yra linkusi statyti kryžius
pakelėse ar prie namų?
Kodėl ji yra pamėgusi Rūpintojėlį,
skaudaus rūpesčio paliestą,
bet ištvermingą Vyją?
Kodėl tautos krašto pačiam vidury
visas kalnas nusagstytas kryžiais,
o juos sukąpojus, sunaikinus,
jie vis vien tuoj pat atauga?
Tautai, patyrusiai daug vargo ir priespaudos,
reikėjo ir tebereikia kantrybės, ištvermės,
šviesos

matyti viltį, nugalinčią skausmą ir vergovę.
Kaip kiekvienas žmogus,
taip kiekviena tauta
ar bent tautos rinktinė dalis
atvaizduoja savyje Kristaus,
žmogum tapusio Dievo, atvaizdą:
besidarbuojantį ar gydantį,
kuriantį ar mokantį,
skelbiantį, kitus apie save suburiantį. ..
Iš pamėgto kryžiaus ir Rūpintojėlio matome,
kokį Kristų vaizduoja mūsų tauta:
dar kančioje, bet kančioje ištveriantį
ir ją viršijantį vilties dvasia.

* * *

Mūsų tautos pirmasis uždavinys —
pripažinti Dievą
ir pripažinti save esant Jojo išrinkta tauta.
Antrasis uždavinys —
matyti Dievo ranką tame,

kas dabar jai atsitinka:
sunkiame bandymo — kryžiaus kelyje.
Ir trečiasis uždavinys —
tuo kryžiaus keliu, kol jis neišvengiamas,
jai tenka eiti...
Eiti, giliai tikint,
kad tuo keliu su ja eina Kristus,
žmogum tapęs Dievas,
kuris pats ją stiprina ir su laiku duos pergalę,
* * *

Yra mūsų tautoj tų,
kurie taip gyvai suvokia ir įgyvendina
tuos tris uždavinius.
Jie yra kenčiančios tautos pačiame priekyje.
Sibiro lietuvaits mēdēsi:
"Skausmo kelią išējęs Jēzau,
Kankinių Karaliene ir Kentētojai,
padēkite suprasti
mūs' Išganytojo kančios ir meilės esmę...
padēkite man ir visai mūsų tautai
atrasti savo kelią..

* * *
Kaip tikintieji Lietuvoj ieško ir randa
stiprybės Dievo tikrovės šviesoj,
matosi naujoį sąmoningo tikėjimo metų
maldoj, gautoj iš Lietuvos:
"Ne kartą mums būna tamsu, — nežinom
kur žengti.

Tada tikėjimas, jog Tu, Dieve, esi,
mums nušviečia gyvenimo kelią.
Ne kartą mums būna sunku — pavargstam,
nuliūstam.
Tada tikėjimas, jog Tu, Dieve, mūsų Tėvas
esi,

mums palengvina gyvenimo kelią.
Ne kartą mums būna baugu — pavojai
apninka.
Tada tikėjimas, jog Tu, Dieve, prie mūsų
budi
mus tvirtina gyvenimo kelyje".

* * *
Tautos kelias ne visada rožėmis klotas.
Yra periodų, kada tauta turi žengti
kančios spygliuotu taku.
Tokiuo taku šiandien žengia mūsų tauta.
Ar tai bausmė už josios nusikaltimus?
Per primityvu viską suprastinti
į Dievo bausmę ar atlyginimą.

Kaip asmeniui, taip ir tautai
Dievas gali skirti sunkų kelią
priartinti prie Savęs.
Sunkumai ir kančia —
tai kaip ugnį ir šaltį plieno užgrūdinimas.
Aukšta kaina už didelį gerį.
Ir artuma nelaukiama gale...
Ji jau apsireiškia pačiame skausmo kely.
Jautrieji tautoj tai nujaučia.
Todėl tie kryžiai ir Rūpintojėlis. . .
ir tokios maldos...
Tauta — parinkta ne bausmei,
bet Kristaus artumui.
Dabar — su Juo kryžiaus kely,
bet, "kryžiui gyvatą" vis žadėjus,
— su Juo ir Prisikėlime,
ne vien politinės laisvės,
bet ir dvasinio atgimimo.

* * *
Tikinčiajam pagal Dievo mintį ir valią
dera savo tautoj rasti savo vietą
ir savo širdy rasti vietą savo tautai.
Savo širdy dabar rasti vietą savo tautai —
tai jausti kartu su kryžiaus kelią einančia
tauta

ir jaustis tos tautos dalimi —
nepasišalinti, ne stebėti iš tolo,
bet eiti jos gretose,
artinantis prie Kristaus
ir semiantis iš Jo stiprybės bei vilties,
kartu, kuo galint,
lengvinant savo tautiečių našlą
išeivioj, bet ypač tėvynėj ir Sibire.

* * *
Šiandien tautos likimas atiduotas
į kiekvieno tautiečio rankas.
Stebies, kai pajunti,
kad tą patį likimą, kartu su kryžiumi,
kelia ir Kryžių Nešančiojo rankos.
Tada sušvinta prasmė,
jog tautos galutinė misija yra... su Juo —
iškentėjus prisikelti.

■ Rengiamas naujas katekizmas, kuris apims vi-
sas pagrindines katalikų tikėjimo tiesas. Tuo reika-
lu popiežių aplankė 12 kardinolų ir vyskupų, kurie
sudaro komisiją šiam katekizmui paruošti. Popie-
žius komisijos nariams pabrėžė šio darbo svarbą.

PAŠAUKIMŲ KLAUSIMU

(Iš vysk. P. Baltakio laiško)

Negaliu pamiršti savo ilgų bei tolimų kelionių, lankant pasaulio lietuvius. Esu dėkingas Dievo Apvaizdai, kad palyginti trumpu laiku galėjau aplankyti beveik visus kraštus, kur gyvena šiek tiek lietuvių. Ma-lonu buvo sueiti į glaudų kontaktą su orga-nizacijomis bei paskirais asmenimis, su dvasine kraštų vadovybe ir asmeniškai susipa-žinti su pasaulio lietuvių gyvenimu bei jų pastoracinėmis problemomis. Dėkoju vi-siems, kurie taip nuoširdžiai mane priėmė ir globojo.

Džiugu, kad visuose kraštuose lietuviai yra gražiai įsikūrę, gerai susiorganizavę, turi gerą vardą ir yra aptarnaujami pasi-šventusių lietuvių kunigų. Glaudaus dvasi-ninkų su lietuviškomis organizacijomis bendradarbiavimo dėka visur, pagal vietos sąlygas, yra nuoširdžiai puoselėjamos krikš-čioniškos ir tautinės vertybės, stengiamasi pagelbėti pavergtai tautai. Ypatingai ma-lonu pabrėžti, kad kiekviename krašte iš jaunosios kartos ateina į mūsų gyvenimą sumanių veikėjų ir energingų vadų, įnešan-čių naujų idėjų ir optimizmo.

Kiekvieno krašto lietuviškos bendruo-menės turi savitų pastoracinių problemų. Tačiau viena problema, daugiausia rūpesčio visiems sukelianti, yra stoka stojančių į dvasinį luomą. Visur girdėjau tą patį nuogaš-tingą klausimą: kas pakeis mūsų prie pensi-jos amžiaus artėjančią kleboną? Negalima sakyti, kad lietuvių kilmės jaunimas būtų indiferentiškas dvasinėms vertybėms ir au-kos gyvenimui. Ne. Problema glūdi grei-čiau čia, kad vieni nesiryžta daryti visam gy-venimui įsipareigojimų, kiti stoja ne į lie-tuvišką, o į vietinę diecezijos seminariją ar nelietuvišką vienuolyną.

Jaunas kunigas, išauklėtas be gyvybinio ryšio su lietuviška bendruomene, nebemato reikalo ir nejaučia pareigos dirbti lietuviškoje pastoracijoje. Jau šiuo metu nebeįma-noma rasti lietuvių kunigo visoms lietuvių parapijoms ar misijoms. Artimoje ateityje

daugelis mūsų lietuviškų parapijų turės ne-lietuvių kunigą, bus uždarytos ar perleistos kitos tautybės tikintiesiems.

Tautiškai susipratusių kunigų per naktį neprisiauginsime. Turime ieškoti būdų, kad rastume lietuviškoje pastoracijoje galinčių dirbti. Viena iš galimybių yra pastovūs dia-konai. Pastovus diakonas su pensininko ar net nelietuvio kunigo pagalba galėtų sėk-mingai vadovauti lietuviškai parapijai ar misijai: sakyti pamokslus, krikštyti, tuokti, laidoti ir t.t. Šiuo metu pastovių diakonų idėja lietuvių tarpe dar tebėra svetima, o amerikiečių pastoracijoje jau dirba daugiau kaip 7000 diakonų.

Lietuvos krikščionybės jubiliejus mums teikia išskirtinę progą rimtai pamąstyti apie esminius mūsų išeivijos religinius ir tauti-nius klausimus, o Dievo tarno arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacija skatina prašyti jo pagalbos, kad jis, taip sėkmingai vadovavęs Lietuvos bažnytinės provincijos įkūrimui, savo užtarimu padėtų ir mums išspręsti lie-tuviškosios pastoracijos išeivijoje proble-mas.

Nuoširdžiai Jūsų Kristuje

Vysk. Paulius A. Baltakis, O.F.M.

APSIGINKLUOKIME ŠVIESOS GINKLAIS

CHIARA LUBICH

"Tad nusimeskime tamsos darbus, apsi-ginkluokime šviesos ginklais!" (Rom 13, 12).

Apaštalas Paulius savo laiške, kitoje pa-straipoje prieš čia cituojamus žodžius, ragi-na Romos krikščionis tikrai stengtis gyven-ti tarpusavio meile. Tuo raginimu jis norėjo priminti, kad krikščionims svarbu suprasti reikšmę to laiko, kada jie gyvena. Jie gy-vena išganymo laiku, kurį pradėjo Jėzus, ateidamas į šią žemę, ir kuris pasibaigs jo

grįžimo metu. Tai neįkainojamos vertės laikas, ir jis negali būti eikvojamas. Nesvarbu kaip ilgas laiko tarpas juos skirtų nuo Jėzaus grįžimo, jų visas gyvenimas turi būti įkvėptas jo laukimo. Tada kiekvieną valandėlę, kiekvieną veiksmą jie naudos tam susitikimui pasiruošti.

"Tamsos darbai" buvo darbai "ankstyvesnio senojo žmogaus" (Ef 4,22); visokie nusikaltimai, ydos, savitvartos stoka vyraavo krikščionių tarpe, kol jie dar tebebuvo paklydimo tamsoje. Dabar, kai jie pažino Jėzų ir žino, kad jis dar kartą ateis, jau negali gyventi, kaip prieš tai. Jie turi atsižadėti nuodėmės, nusikratyti blogų įpročių ir diena iš dienos stengtis apgalvoti blogus polinkius. Tada galės pasitikti Jėzų, "apsiginklavę šviesos ginklais", reiškia — vilkėdami dorybėmis, gyvendami pagal jo žodį, ypač mylėdami artimą. Kai jie bus apsilvėję Jėzumi, vėl atėjęs, pripažins juos savais.

"Apsiginkluokime šviesos ginklais". Šv. Paulius čia naudoja karinius terminus. Jų sąvoka įsakmiai teigia budrumą, ryžtingumą, drąsą, visišką atsidavimą. Tuo jis nori pasakyti, kad krikščionis turi visiškai pasiaukoti, gyvendamas pagal Jėzaus žodį, ypač mylėdamas artimą. Jėzaus žodžiai ir yra tie ginklai, kuriuos krikščionis naudoja, pasitikdamas situacijas, spręsdamas problemas, ryžtingai pasipriešindamas pasauliškai galvosenai.

Kristaus sekėjai turi išmanyti, kaip panaudoti kiekvieną progą, vykdant jo meilės įsakymą. Iš tikrųjų asmens turimas laikas visada pateikia nepertraukiamą eilę progų pagal tą Jėzaus mokymą gyventi. Kiekvienas užsiėmimas, specialybė, gabumas, kiekviena veikla — nors ir menkiausia — tai sfera, kurioje visos mūsų pastangos turi reikštis tarpusavio meile. Taip šeima, darbovietė, profesija, visuomeninė ir politinė veikla, taikos, teisingumo, gyvybės apsaugos problemos ir t.t., tai vis mums duotos galimybės tarnauti Jėzui, tarnaujant artimui. Tai ir yra šviesos ginklai, kuriais turime apsiginkluoti, kad galėtumėm pasitikti Jėzų.

Čia mąstoma ištrauka drąsina tikintįjį nepabūgti krikščionybei metamų kaltinimų ir ryžtingai įsijungti į pasaulio problemų sprendimą. Mes galėtumėm sakyti, kad tie, kuriems nerūpi žmonijos opūs reikalai, dar nesuprato Jėzaus naujojo įsakymo. Jėzus nori, kad mes jį pasitiktumėm nešini evangeliškos meilės darbais. Liepdamas mylėti vienas kitą, jis mus moko, kad dangaus karalystė yra gyvenama jau čia žemėje mūsų darbais. Todėl krikščionio gyvenimą charakterizuoja ne pabėgimas iš pasaulio ir užsidarymas, bet veiklus įsipareigojimas visiškai atsidavimu tarnauti artimui pagal Jėzaus mokymą.

Tai pamąstę, mes svarstome, kaip turėtumėm sutikti Jėzų. Jis tikrai ateis. Jis ateis laikų pabaigoje — kaip mes kalbame Tikėjimo Išpažinime — atlyginti už mūsų darbus, kurti tarpusavio meilės bendruomenę. Toks tikrumas negali mūsų laikyti abejingų. Jis skatina mus būti veikliais, ryžtingais, drąsiais, visad atsinaujinančiais.

Kai sutiksime Jėzų savo gyvenimo pabaigoje, vienintelis dalykas, kuris pasiliks, bus tai, kaip nuoširdžiai gyvenome pagal Evangeliją ir kaip labai mylėjome artimą.

Iš anglų kalbos išvertė

Kostas Paulius

MELDŽIAM TAVE, VIEŠPATIE

VYTAUTAS VOLERTAS

Pastaba: Šios maldos už Lietuvą ir lietuvius jau daug metų yra skaitomos mišių metu, po Komunijos, šv. Andriejaus bažnyčioje, Filadelfijoje.

BERNELIŲ MIŠIOMS, KALĖDŲ VIDURNAKTĮ

Vargingoje pastogėje įspingusi Šviesa apskriejo žemę ir Žodį perdavė visur, visiems. Spindės Šviesa iki laikų už amžinybės, ir Žodis be ribų, be pabaigos kalbės.

Atsiųsk mums, Viešpatie, daugiau jėgų, kad su Žodžiu ir su Šviesa gyventume. o mirusiems atverk duris ramybės būstan. Sudrauski kančią žemėje. Atlaidžiai užgesink

piktas ugnis, liepsnojančias tautų valia. Iš Lietuvos ištrėmęs priespaudą, leisk jos išvargintiems žmonėms pažinti laisvę. Jaunimą mūsų, Viešpatie, — kad jis žmonijos, Lietuvos ir savo ateičiai Tavy subręstų, — apsaugok nuo klaidų, blaškydamas iš jo akių žalingas prieblandas.

Ir mums, čia esantiems, ir mūsų artimiesiems, gal namuose ligų išvargintiems, gal amžiaus pakirstiems, palaimą siųsk su Kalėdų šviesa. Už ją dėkodami, išeiname vidurnaktin, kur žvaigždės kalba liepsnomis, o mes — širdim. Tavim tikėdami, išmoksime būti broliu kiekvienam. Ir kiekviena—seserimi kiekvienai.

ŠEIMOS SEKMADIENIUI

Lyg saulėje voratinkliai, lyg jų spindėjimas, — tokie žmonių keliai. Globoki, Dieve, mus, jų pinklėse įstrigusius.

Apsuk ramybės ir taikos dvasia visus namus. Sustiprinki rankas, mažuosius kūdikius apglėbusias. Palaimink žodžius, vaikus pirmųjų žingsnių mokančius.

Išmintimi apgaubk tėvų ir motinų patarimus, dora pagrįsk jų poelgius, kad pavyzdžių, į gerį vedančių, jaunuoliai nestokotų. Ir gimtą kalbą, Viešpatie, lietuviškoj šeimoj laikyk, kaip Tavo duotą turtą.

Priimk tėvus ir motinas, kurie kelionę baigė. Už darbus ir skausmus atlygink savo artumos džiaugsmu.

VASARIO ŠEŠIOLIKTAJAI

Tavo stiprybės ieškome, Visatos Dieve.

Priimk visų, čia esančių, asmenišką maldą ir neatmeski prašymo, kurį Tau siunčiame bendru žodžiu:

Įvertink Lietuvos skaudžias aukas, kurias per šimtmečius ji klojo ir šiandien priespaudos varge Tau kloja. Jos žemę saugok nuo kapų, iškylančių pikta valia, ir džiaugsmo žiburiais akiračius nušviesk.

Pavasarij nuklok dirvas žaliais daigais, o vasarą ramiam šlamėjime brandink javus. Telinksta sodai rudenį nuo vaisių svorio, o žiemą teblizga šerkšnu akių ir sielos poilsui bei Tavo garbei.

Lietuvių tautai, Viešpatie, suteiki naują lemtį su laisvės ir taikos keliais. Lai išmin-

tis, Tau pagarba ir meilė žmogui jos darbus ir kelius kasdieną lydi.

VELYKŲ PRISIKĖLIMO MIŠIOMS

Žmonėms keliai į meilę žmogui jau nutiesti aukos krauju. Nėra žaizdų nei rankose, nei kojose. Nėra gėlos širdy. Išgydė ją rasos lašai, nuo amžinos palaimos kritę. Tačiau kada, Visatos Dieve, Dangaus Sūnus, palikęs kapą uoloje, pasuks keliu į Lietuvą su pergalės ženklais? Ten vargui pasmerktų žmonių būriai Jo laukia. Jo ilgisi kapų tamsoj sumigusi minia, ieškovusi Tavosios artumos, tiesos ir laisvės. Ar miestų ūžesy, ar duoną žadančio želmens artumoje, svetur ir namuose, mes siekiame Tavo rankos.

— Atskleisk jaunų žmonių akims idealizmo kibirkštis.

— Šeimų namus išpuošk taikos ženklais ir meile.

— Išėjusius mirtin prikelk šviesos gyvenimui.

— Išgelbėk tautą, Viešpatie, ir mums, išeinantiems į Tavo šventės rytą, šviesių vilčių nepagailėk.

SEKMADIENIŲ MIŠIOMS

Mums nesuprantami keliai, kuriuos tautoms, gerasis Dieve, skyrei nuo amžių praeity lig amžių tolimų po mūsų laiko. Vienas iš jų didybė su gausa lydėjo ir šiandieną lydi. Kitoms skurdu, nuo ašarų padrėkusia žeme be guodžiančios vilties reikėjo eiti.

Ir Lietuva grubios lemties auginta. Net kryžius, pirmąkart pasiekęs kraštą, ne Kristaus veidą, bet kaukolę nešė, ne meilės vėliavos lydėjo jį, bet ginklai. Tu ją carų vergijai skyrei, nesudraudei būriais tautos atsižadėjusių ir nutautėjusių vaikų. Vėliau jau mirstančią prižadina, herojams bręsti leidai ir laisve papuošei, kad vėl audra skandintų.

Mums nesuprantami keliai, lietuvių tautai tekę, bet teesie Tava valia, — nuolankiai prašome giliam tikėjime, Visatos Dieve. Suteik ramybę mirusiems, Tave pažinusiems ir nepažinusiems, sunkių darbų sodybose ar dirvose nuvargintiems, gyvybę už tikėjimą,

VILNIAUS ŠV. DVASIOS VIENUOLYNAS

LIUTAUROS KAZAKEVIČIUS

(Tęsinys)

Nei Lietuvoje, nei Lenkijoje iki 1614 m. nebuvo nė vieno stačiatikių vyskupo. Daugumas to laiko vienuolių Vilniaus Šv. Dvasios vienuolyne buvo iššventinti vyskupais kitiems kraštams, kurie laikinai apsistodavo Lietuvos sostinėje. Graikų, serbų, bulgarų, slovėnų vyskupai buvo dažni svečiai Vilniuje. Daug svetimšalių buvo ir tarp vienuolyno narių, pavyzdžiui Antanas Grekovičius, brolijos mokyklos mokytojas, atvykęs į Vilnių iš Dermano Volynės vaivadijos Šv. Trejybės vienuolyno. Lvovo vyskupas Jeremijas Tisarovskis, iššventintas 1614 metais, buvo vienintelis tuo metu stačiatikių vyskupas Lietuvai, Lenkijai, Ukrainai ir Gudijai.

Vienuolyno autoritetas nuolat augo. Kokio nors nesusipratimo ar priešiško atveju daugelis Lietuvos didikų imdavo ginti Šv. Dvasios brolijos vienuolius. Daug užuojautos ir supratimo jie sulaukė iš Lietuvos kanclerio Leono Sapiegos, kuris, nors neturėdamas labai didelių simpatijų stačiatikiams, nemėgo to neteisingumo, to priešiško ir atviros agresijos, kurios Vilniaus stačiatikiai susilaukdavo iš unitų. 1622 m. kovo 12 d. jis kreipėsi į Polocko vyskupą Juozapatą Kuncevičių: "Jūs reikalaujate, kad nepripažinusius unijos mes išvartume iš valstybės; teapsaugoja mus Dievas nuo tokio neteisingumo. Jau labai seniai šiuose kraštuose įsikūrė šventasis Romos katalikų tikėjimas, ir kol jis neturėjo tokio pamėgdžiotjo pamaldume ir paklusnume Šventajam Tėvui, tai buvo garsus dėl savo taiku-

mo ir galingumo valstybės viduje ir užsienyje. O dabar, priėmus į savo bendriją mėgstančią ginčytis ir neturinčią ramybės draugę, turi girdėti ir kentėti barnius bei įžūlumą kiekviename seime, kiekviename susirinkime".

Padėtis pasikeitė vėliau, kai sostą užėmė karalius Vladislovas IV. Jis bandė vėl sugrąžinti visų tikinčiųjų teises ir 1632 m. lapkričio 1 dieną buvo Lietuvoje paskelbtas "Rusų tautai nuraminti" straipsnis. Tuo pačiu metu Varšuvoje buvo išrinktas stačiatikių metropolitas Petras Mohyla. Karalius Vladislovas IV suteikė daug privilegijų Vilniaus Šv. Dvasios vienuolynui. Jis tapo pagrindiniu Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės vienuolynu ir jam priklausė visi mažesni, tokie kaip Minsko Šv. Petro ir Povilo, Minsko moterų vienuolynas, Čeperės vienuolynas kartu su mokykla ir ligonine (netoli Slucko), Mogilievo vyrų vienuolynas, Bragino-Selecko ir Slucko Šv. Trejybės vienuolynai. Iš viso Šv. Dvasios brolijai priklausė 17 vyrų ir 4 moterų vienuolynai. Iš Vilniaus paeina ir pirmieji mūsų krašte stačiatikių vyskupai.

Tai buvo labai didelis slavų kultūrinis ir švietimo centras. Jų spaustuvėje buvo išleista nemaža knygų. Spaustuvėje dirbo labai žymūs ukrainiečių graviūros bei knygų meno meistrai Aleksandras ir Leoncijus Tarasevičiai. 1582 metais ukrainietis Jonas Loseckis išleido Vilniuje savo knygą apie vestuvines apeigas Ukrainoje. Ši knyga buvo parašyta lotyniškai. Tai pirmas tokio pobūdžio leidinys Ukrainos istorijoje.

Karalius Vladislovas IV buvo labai palankus Stačiatikių Bažnyčiai, kuri specialiais straipsniais buvo apginta visose jo konstitucijose. Konstitucijos buvo išleistos 1635, 1638, 1641 ir 1647 metais. Jo valdymo laikais buvo pastatyta mūrinė cerkvė (1632-1638). Po visą Lietuvą keliavo Šv. Dvasios vienuolyno gyventojai, rinkdami aukas.

už artimą aukojusiems, Sibiro speigo pakirstiems. Palaimink Katalikų kronikos ryžtingumą jaunimą. Nutildyk audrą mūsų žemėje. Lietuvį stiprink viltimi pasaulį ir tėvynėje, suteik jam gausiai išminties. Ir mus, čia esančius, ir mūsų artimuosius palaimink savo žvilgsniu.

Maždaug tuo pačiu metu, gavę iš karaliaus leidimą, vienuoliai įsteigė Studentų kongregaciją arba Aukštąją mokyklą. Čia buvo galima studijuoti ne tik kalbas, bet ir kitus mokslus. Ten buvo dėstoma logika ir dialektika. Kongregacija buvo pavadinta šv. Konstantino ir šv. Elenos vardais.

Lietuvos stačiatikių bendruomenė priklausė Kijevo metropolitui, o Kijevo metropolija buvo Konstantinopolio patriarcho jurisdikcijoje. Pagal visus stačiatikių kano-nus, vienas patriarchas neturėjo jokios teisės pasisavinti kito patriarcho metropolijos. Todėl tuo metu čia kilo nesutarimai, kai Bogdano Chmielnickio Ukraina buvo prijungta prie Rusijos. 1654 m. kovo 21 d. caras Aleksandras Michailovičius paskelbė, kad "Kijevo metropolitas pereina į Maskvos patriarcho malonę". Tuometinis metropolitas Silvestras prašė carą palikti Ukrainos, Gudijos ir Lietuvos tikinčiuosius jų senojo ganytojo globoje. Tas prašymas buvo patenkintas tik iš dalies. De jure šių šalių Stačiatikių Bažnyčios patriarchu liko Konstantinopolio patriarchas, bet tikruoju šeiminku tapo Maskvos patriarchas. Dar keletą kartų po to Vilniaus stačiatikiai atitekinėjo teoriškai tai rusams, tai Konstantinopolui, bet iš tikrųjų ši bendruomenė visiems laikams atiteko Maskvai.

Po Ukrainos prijungimo prie Rusijos prasidėjo karai tarp Lenkijos ir Rusijos. Per Lietuvos teritoriją perėjo ir keli rusų karo su švedais epizodai. 1655 metais rusų caras įžengė į Vilnių. Rezultatas — 25 tūkstančiai žuvusių Vilniaus gyventojų. Prasidėjo gaisras, kuris tęsėsi dvi savaites. Prasidėjo ir maras. Daugelis Vilniaus šventovių sudegė, bet nei Šv. Dvasios, nei unitų Šv. Trejybės vienuolynai nuo gaisro nenukentėjo. Iš Šv. Trejybės vienuolyno buvo išvežtas Bazilijonų archyvas ir Aušros Vartų Dievo Motinos stebuklingasis paveikslas. O šventųjų Vilniaus kankinių Antano, Jono ir Eustachijaus palaikai, kurie tuo metu buvo Šv. Trejybės vienuolyne, buvo užkasti šventovės sode. Kai caras Aleksiejus Michailovičius įžengė į Vilnių, stačiatikiai vienuoliai iškasė kankinius ir paslėpė po altorium Šv.

Dvasios cerkvėje. Daugumas Vilniaus unitų pradėjo pereiti vėl į stačiatikių tikėjimą turbūt dėl labai didelės diskriminacijos, kurią pradėjo prieš unitus caro Aleksiejaus administracija. Rusų kunigaikštis Šachovskojus, kuris buvo paskirtas Vilniaus vaivada, pradėjo surašinėti visus Vilniaus unitus, o sąrašus atidavė tuometiniam Šv. Dvasios vienuolyno valdytojui Danilui Dorofejevičiui.

Rusų okupacija tęsėsi 6 metus. 1661 metais karalius Jonas Kazimieras apsupo Vilnių. Rusų kariuomenė paliko Vilnių, ir ten liko tik rusų garnizono viršininkas kunigaikštis Danila Myšeckis su 78 kareiviais. Karaliaus vardu Lietuvos kancleris Pacas ir jo pavaduotojas Naruševičius nuėjo į Vilnių tartis su Myšeckiu. Karalius buvo pažadėjęs paleisti garnizono viršininką kartu su kareiviais, su visais pinigais ir kitu turtu. Myšeckis atsakė, kad jo turtui reikia 200 vežimų su arkliais, bet karalius pažadėjo tik 30. Myšeckis norėjo išparduoti visą duoną ir druską, bet karalius nesutiko. Jis pradėjo miesto šturmą. Kunigaikštis Danila Myšeckis buvo suimtas. Karalius norėjo jam dovanoti ir jį paklausė, kokios malonės norėtų. Myšeckis pasirinko mirtį. Jis pasakė, kad jokios malonės iš lenkų karaliaus jam nereikia, kad jis nori mirties. Jam buvo nukirsta galva. Jis buvo palaidotas Šv. Dvasios vienuolyne. Vilniuje žmonės pasakodavo, kad per ilgus metus Myšeckis su nukirsta galva vaikštinėjęs naktimis prie savo kapo.

Karalius Jonas Kazimieras tuoj po 1661 metų Varšuvoje paskelbė Universalą, kuriuo Vilniaus Šv. Dvasios vienuolynas buvo priimtas į jo ypatingą globą. Pagal šį Universalą, vienuolynas buvo išlaisvintas nuo mokesčių bei visokių kontribucijų mokėjimo. Vienuoliai ir pasauliečiai, gyvenantys vienuolyne, neturėjo atlikti karinės pareigos. Deja, niekas šių pareiškimų ir įstatymų nesilaikė. Karalius buvo toli, o Lenkijos dvarininkija bei unitai paėmė visą valdžią į savo rankas. Stačiatikiai gyventojai Vilniuje labai sumažėjo. Vienuolynas jau nebegaudavo atitinkamų lėšų savo gyven-

Vida Krištolaitytė.

Ištikimoji jūra.

tojų išlaikymui. Nebuvo nei aukų, nei pinigų, kurių anksčiau buvo galima prašyti Maskvoje. Užsidarė spaustuvė. Dar veikiančios mokyklos, ligoninė bei senelių prieglauda jokių pajamų vienuolynui taip pat negalėjo duoti. Vienuolyno valdytojas tuo metu buvo Petras Paškevičius-Tolokonskis.

Nuo 1702 iki 1708 metų į Vilnių paleiui įžengė keturis kartus švedų ir du kartus rusų kariuomenės. Vilniaus miesto kapitulos aktai pasakoja apie apiplėšimus bei smurtą, kuriuos turėjo pergyventi Lietuvos sostinės gyventojai. Vienuolynas turėjo užmokėti 250 talerių mokestį. Buvo apiplėšinėjamos bažnyčios, cerkvės, gyventojų namai. 1706 metų gaisras sunaikino didelę Vilniaus dalį nuo Aušros Vartų iki Šv. Mikalojaus bažnyčios. Sudegė miesto rotušė,

pirklių eilės, gyvenamieji namai. Vėl prasidėjo maras, kurio metu mirė apie 20 tūkstančių krikščionių ir 4 tūkstančiai žydų. Nėra jokios informacijos, kas atsitiko su Sv. Dvasios vienuolynu.

1722 m. vienuolyno valdytojas Joasafas rašė Sinodui į Maskvą ataskaitą apie brolijos gyvenimą, apie skriaudas, kurias vienuoliai turėjo kentėti nuo lenkų bei unitų, ir prašė Šventąjį Sinodą paskirti igumeną (stačiatikių vienuolyno dvasinis viršininkas). Čia reikia prisiminti, kad Maskvos patriarchatas tuo metu jau buvo panaikintas, ir visos Rusijos stačiatikių reikalus tvarkė caro Petro Pirmojo 1721 m. įsteigtas Šventasis Sinodas. Sinodas nusprendė, kad į Lietuvą kas treji metai reikia siųsti naujus vienuolyno igumenus ir kitų cerkvių klebo-

nus iš Kijevo metropolijos. 1745 m. Šv. Dvasios vienuolyno igumenu tapo Melchizedekas Bogdanovičius, o 1749 m. jį pakeitė igumenas Silvestras Dobrynja iš Kijevo Šv. Kirilo vienuolyno. Tais metais Šv. Dvasios vienuolynas sudegė. Vilniuje prasidėjęs gaisras šį kartą sunaikino ir kitas stačiatikių šventoves: Vilniaus Dievo Motinos katedrą Paupyje (dabar Tiesos g-vė), Šv. Mikalojaus cerkvę Rotušės aikštėje, Išganytojo ir Šv. Paraskevos (Piatnicos) cerkves. Igumenas Silvestras Dobrynja tuoj pat kreipėsi į Maskvą su prašymu padėti Šv. Dvasios brolijai. Rusų vyriausybė paskyrė šešis tūkstančius rublių vienuolyno atstatymui. Gavęs pinigų, igumenas kreipėsi į Lenkijos vyriausybę, prašydamas tam atstatymui leidimo. Leidimas buvo gautas, ir 1749-1753 m. cerkvė buvo atstatyta. Jos interjeras buvo papuoštas turtingu vėlyvojo baroko dekoru ir ikonostasu, kuris išliko iki šių dienų. Projekto autorius buvo žymus architektas J.K. Glaubicas.

Pagal 1768 m. Rusijos ir Lenkijos susitarimą, stačiatikiams Vilniuje, visoje Lietuvoje, Lenkijoje, lenkų valdomose Ukrainos ir Gudijos žemėse buvo garantuota visiška laisvė. Vilniuje buvo įsteigta Vilniaus archimandrija, o archimandrito rezidencijai paskirtas Šv. Dvasios vienuolynas. 1766 m. Kijevo metropolitas paskyrė pastoviu vienuolyno valdytoju Vitebsko Šv. Morkaus vienuolyno igumeną Iakiną Pelkinskį. Čia jis išgyveno 20 metų. Mirė 1789 metais.

1794 m. Lietuva buvo rusų okupuota. Vilnius tapo Rusijos guberniniu centru. Mieste prasidėjo rusų viešpatavimas, kuris tęsėsi iki Pirmojo pasaulinio karo pradžios. Stačiatikių Bažnyčiai dabar atiteko šeimininkės vaidmuo, sudarant nepalankias sąlygas katalikams ir unitams. Tai buvo tokios sąlygos, nuo kurių ji pati dar taip neseniai kentėjo. Caro valdžia stačiatikiams atidavė Šv. Kazimiero, Marijos Ramintojos, Jėzaus Širdies ir kitas bažnyčias. Keletas katalikų bažnyčių buvo uždaryta. Buvo sudaryta unitų prijungimo prie stačiatikių komisija, kuriai vadovavo Šv. Dvasios vienuolyno igumenas Danilas, paskirtas Minsko arkivys-

kupo Viktoro 1795 metais. Jo valdymo metu brolija tapo antros klasės vienuolynu. Reikia pasakyti, kad tai buvo labai didelis įvertinimas.

1804 metais buvo sudarytas projektas vienuolyną uždaryti, o vienuolius perkelti į kokius nors kitus vienuolynus. Vietinė valdžia norėjo palikti tik cerkvę, kurioje buvo planuota įkurti Soborą. Bet caras ir Šv. Sinodas, apie tai sužinoję, labai pasipriešino. Sinodas 1806 m. spalio 11 d. specialiu laišku arkivyskupui Iovui liepė įsteigti keletą naujų apmokamų vietų vienuolyne ir paskirti jam iš Vilniaus miesto išdo finansinę paramą.

1812 m. Napoleono armijos kareiviai labai sunaikino cerkvės interjerą. Buvo apdegintas ikonostasas, sudeginta daug ikonų, knygų, šventikų aprangos. Vienuolyne prancūzai įkūrė karo stovyklą, kurioje miegojo, virė ir valgė. Cerkvė, kaip ir aplamai visos Vilniaus šventovės, nuo prancūzų kariuomenės invazijos labai nukentėjo. Karui pasibaigus, nebuvo labai greitai surasta pinigų šventovei atstatyti. Sunku buvo spręsti vienuolyno reikalus po karo ten paskirtam valdytojui archimandritui Ioiliui.

Archimandrito Ioiliaus valdymo metu buvo labai didelis įvykis Šv. Dvasios vienuolyno gyvenime. Didžiosios kunigaikštienės Aleksandros Pavlovnos dvasios tėvas Germanas, keliaudamas iš Austrijos į Rusiją, pranešė archimandritui Ioiliui ir kitiems vienuolyno gyventojams, kur yra paslėpti šventieji Vilniaus kankiniai. Vienuoliai surado tą vietą ir pradėjo laikyti pamaldas prie jų palaikų. Iš pradžių ten nebuvo leidžiami pasauliečiai, bet kai įvyko pirmieji stebuklingi pasveikimai, buvo sudaryta komisija išstudijuoti kankinių palaikus ir, jeigu visos žinios sutiks, paskelbti juos stebuklingais. Minsko arkivyskupas Anatolijus ir Černigovo vyskupas Laurencijus buvo paskirti komisijos pirmininkais.

1826 m. buvo įrengti laiptai į rūšį, kur buvo kankinių palaikai. Visiems dabar buvo leidžiama čia ateiti ir kankinius pagerbti. 1850 m. rūšys buvo pertvarkytas į koplyčią. Nuo 1833 m. vienuolynas buvo pa-

Vida Krištolaitytė.

Sesuo, bet ne Nijolė,

skelbtas pirmos klasės vienuolynų, o 1845 m. Šv. Dvasios vienuolyno archimandritas paskelbtas Vilniaus ir Lietuvos vyskupu. Vilniaus karinis gubernatorius kunigaikštis Dolgorukovas prašė rusų imperatorių padėti saugoti ir plėsti vienuolyną. Prasidėjo rekonstrukcijos darbai, ir šventovė gavo tokią vaizdą, kokį matome šiandien. Vietoj skliauto pastatytas aukštas kupolas su cilindrinio būgnu ir žibintu, grindys pertvarkytos — akmeninės nuimtos ir įdėtos parkietinės. Šiek tiek pertvarkytas ir dekoras.

Taip pat perdirbta ir varpinė bei kiti vienuolyno pastatai.

Nuo 1839 metų vienuolyno valdytoju buvo archimandritas Platonas Gorodeckis. Vėliau jis tapo pirmuoju Kauno stačiatikių vyskupu ir užsitarnavo tapti Kijevo metropolitu. Vietoj jo į Vilnių buvo paskirtas arkiv. Iosifas Semaška (neaišku, ar jis lenkas, ar lietuvis). Jo valdymo metu prasidėjo masinis unitų perėjimas į stačiatikybę. 1839 m. Polocke buvo paskelbtas unitų ir stačiatikių susivienijimo aktas. Aišku, kad tas susivienijimas buvo tik dalinis, nes, kaip žinome, dar ir šiandien yra tikinčiųjų, kurie save laiko unitais, ypač daug tokių yra Ukrainoje.

Buvo pagamintas ir specialus medalis šių dviejų Bažnyčių susivienijimui atminti. Daug unitų šventikų ir vyskupų perėjo į stačiatikybę. Arkiv. Iosifas Semaška buvo tikras stačiatikių misionierius Lietuvoje. Jis įsteigė apie du šimtus stačiatikių mokyklų. Jo dėka buvo įsteigta ir Kauno stačiatikių vyskupija. Vilniuje įsteigta stačiatikių dvasinė seminarija. Arkiv. Semaška buvo labai didelėje Nikolajaus I ir Aleksandro II malonėje. Nuo 1852 m. jis paskirtas Vilniaus metropolitu ir apdovanotas metropolito lazda su brangakmeniais. Jis mirė Vilniuje 1868 m. lapkričio 23 d. Sofa, ant kurios jis mirė, dar ir šiandien stovi Vilniaus Škaisčiausios Dievo Motinos katedros zakristijoje. Katedra yra veikianti. Jos klebonu yra paskirtas šventikas Vasilijus. Katedroje laikomos mišios šeštadienį vakare ir sekmdienį rytė.

Metropolitas Iosifas Semaška gimė unitų šeimoje. Jo tėvas buvo unitų šventikas. Jis baigė Nemirovo gimnaziją Podolsko gubernijoje, vėliau mokėsi Vilniaus universitetui priskirtoje dvasinėje seminarijoje. Čia pat mokėsi ir du kiti labai žymūs stačiatikių veikėjai — Vasilijus Lužinskis ir Antonijus Zubko. 1828 m. jie buvo paskirti Unitų kolegijos nariais. Kolegijos tikslas buvo atskirti Unitų Bažnyčią nuo Katalikų. V. Lužinskis vėliau tapo Polocko Unitų dvasinės akademijos rektorium, o A. Zubko bu-

Vida Krištolaitytė.

Laivai saulėlydžio ekstazėj.

vo Polocko dvasinės seminarijos profesorius. Vėliau abudu tapo vyskupais.

Jeigu caro vyriausybė tais laikais dar pro pirštus žiūrėjo į Unitų ir Katalikų Bažnyčių veiklą, tai po Lietuvos sukilimo 1831 m. Nikalojus I pradėjo tikrą genocido politiką prieš šių bendruomenių narius. Daug kunigų, vienuolių ir aplamai tikinčiųjų buvo areštuota. Buvo ir mirties bausmių. Buvo uždarytas Vilniaus universitetas, o Lietuvos ir Gudijos vardus buvo uždrausta minėti. Lietuva buvo pavadinta Šiaurės-Vakarų kraštu (Severo-Zapadny kraj) ir padalinta į gubernijas. Buvo atšauktas 1588 metų Lietuvos statutas. Lietuvoje buvo įvesta Rusijos teisė.

Ne visa Unitų Bažnyčia prisijungė prie stačiatikių. Kai 1839 m. buvo paskelbtas šis

Bažnyčių susivienijimas, daugelis šventikų jam nepritarė ir pasitraukė į pogrindį. Prasižėjo žiaurios caro valdžios represijos. Labai daug tais laikais buvo kalbama apie Minsko seselių vienuolių bazilijonių bylą. Julius Slovackis jų kankinimus aprašė savo veikale "Pasikalbėjimas su motina Makryna Miečislavska". Pravoslavams atiteko daug unitų ir katalikų vienuolynų, šventovių, žemių. Bet Unitų Bažnyčia išliko. Ji išliko pogrindyje iki mūsų dienų. Neturėdama nei savo šventovių, nei jokių teisių, ji išsilaikė, nepaisant ir vėliau tokių unitų prijungimų prie stačiatikių. Paskutinį kartą toks prievartinis prijungimas buvo 1946 m. kovo 8 - 10 d.

Vilniaus Šv. Dvasios stačiatikių vienuolynas per paskutinius penkiasdešimt XIX

Europos lietuviškųjų studijų savaitė kiekvienais metais, kaip meteoras, sušvinta vis kitoj senojo kontinento vietovėj. 1986 metais 33-ji studijų savaitė buvo Mozarto mieste — Salzburge, St. Virgil Bildungshaus patalpose nuo liepos 27 iki rugpjūčio 3 d. Čia melsvų kalnų papėdėj ir žaliuojančio parko romantiškoj aplinkoj greit prabėgo savaitės dienos, pilnos įspūdžių ir dvasinės atgaivos. Klausėme vertingų ir įdomių paskaitų, gėrėjomės puikiais koncertais, "Tėviškės valandėlės" programa bei literatūriniu vakaru, ekskursavome po žavingas Salzburgo apylinkes ir turistiniu smalsumu sekėme šio miesto dinamišką gyvenimą.

Nenoriu kartoti studijų savaitės detalių bei jos eigos, nes apie tai mūsų spaudoje jau buvo rašyta. Šiuo atveju norėčiau skaičiuojus kiek plačiau supažindinti su Salzburgu, kuris pasaulyje laikomas vokiškąja Roma. "Čia apsigyveno laimė, ir tegul nedrįsta čia įžengti blogis". Šis posakis buvo įrašytas mozaikinė j plokštelėj, kurią čia rado 1842 metais žemėje, kai buvo ruošiami pamatai Mozarto paminklui. Spėjama, kad plokštelę čia buvo užkasę prieš 2000 metų karaliaus Tiberijaus kariai, kurie čia kūrė naują miestą Juvavum. Vėliau čia buvo pa-

amžiaus metų gyveno ramiai, be jokių ypatingų įvykių. Broliją buvo aplankę keletas caro šeimos narių, Rusijos stačiatikių atstovų.

Apie tai, ar buvo kokie nors artimesni kontaktai tarp katalikų ir Vilniaus stačiatikių XIX amžiaus pabaigoje, nieko nežinome. Tokie kontaktai atsinaujino Pirmojo pasaulinio karo metais.

Vienuoliai buvo laidojami Vilniaus Šv. Jefrosinijos Polocką jos kapinėse Liepkalnyje. Ten pat yra Šv. Jefrosinijos Polockajos cerkvė ir mažytė nebeveikianti stačiatikių koplyčia. Vilniaus miesto stačiatikiai ir šiandien ten laidoja savo mirusiuosius.

garsėjusi romėnų provincija su aukšta civilizacija ir nepaprastai modernia miesto statyba. Tačiau Salzburgas ne dėl to šiandien pasaulyje išgarsintas ir taip gausiai turistų lankomas. Šio miesto garsas pradėjo kilti tik krikščionybei ten įsitvirtinus. Tada buvo pradėtos statyti bažnyčios, kunigaikščių pilys, vyskupų dvarai su puikiais rūmais ir pasakiškais sodais bei miesto diduomenės ir eilinių piliečių pastatai.

Pirmasis šio krašto krikščionybės skelbėjas čia buvo šv. Rupertas, kuris dabar laikomas šio krašto patronu. Jo įpėdinis airis šv. Virgilijus pastatė pirmą katedrą, o pirmuoju Salzburgo vyskupu 798 m. buvo paskirtas Karolio Didžiojo globotinis Arno. Krašto valdžia besiplečiančiai krikščionybei buvo gana palanki ir vyskupams dovanodavo didelius žemės plotus, dvarus ir net druskos kasyklas. Praturtėję vyskupai įgijo daugiau politinės reikšmės bei pasaulinės valdžios ir tapo despotiškais šio krašto valdovais. Todėl nenuostabu, kad Salzburgo istorija pilna intrigų, kovų, tragiškų ir komiškų epizodų bei įvairiausių prieštaravimų ir kontrastų. Salzburgas nedidelis, bet jame vyrauja didmiesčio dvasia, jis atrodo kasdieniškas, bet kartu ir šventiškas. Tai charakteringos žymės, kurios jį išskiria iš kitų Europos miestų ir teikia jam gyvybės bei dinamiškumo.

Gana charakteringas prieštaravimas Salzburgui yra pats Mozartas. Juk Salzburgas šio didžio genijaus gimtasis miestas, kuris tiek daug dėmesio ir meilės jam skiria. Čia ir gatvės, aikštės ir kavinės Mozarto vardu pavadintos, su jo atvaizdu parduodami įvairūs gardumynai ir t.t. O kas nežino šokolado gaminių (Mozartkugeln), ant kurių įpakavimo išdidus kompozitoriaus elegantiškas profilio portretas su sidabrinio peruku ir raudonu fraku. Tačiau kiek Mozartas Salzburge mylimas, tiek jis šio miesto nemėgo. Štai 1778 m. jis rašo savo tėvui: "Salzburgas ne vieta mano ta-

lentui. Aš būčiau daug laimingesnis, kuriam nors kitame mieste". Salzburge Mozartas dirbo trejus metus arkivyskupo Jeronimo Coloredo žinioje kaip vyriausias orkestro dirigentas, tačiau jo santykiai su vyskupu niekad nebuvo nuoširdūs. Pagaliau arkivyskupas įsakė grafui Arco Mozartą atleisti iš tarnybos.

Dabar Mozartas štai ką rašo savo tėvui: "Grafas Arco, spirdamas į užpakalį, išmetė mane pro duris. Tai reiškia, kad Salzburgas man daugiau neegzistuoja". Tad ne veltui sakoma, kad Mozartas buvo tik Salzburgo vaikas, bet niekad netapo šio miesto sūnum.

Tačiau Salzбургą pažinti verta ne vien dėl jo intriguojančios praeities. Jis įdomus ir šiandieną, žavingas ir viliojantis turistus. Viliojo ir mus jau pirmą dieną, atvykus į studijų savaitę. Todėl pirmąją laisvą popietę keletas smalsuolių su maloniu vadovu rašytoju Č. Grincevičium išvykome pasidairyti po miestą. Mat p. Č. Grincevičius čia penketą metų po karo gyveno ir puikiai pažino šį miestą.

Rugpjūčio popietė buvo karšta. Nors ir tamsus šio miesto granitas, tačiau karštų saulės spindulių nepajėgė sugerti. O vadovas vedė mus ilgu, nors ir nestačiu keliu į Vienuolio (Moenchsberg) kalną. Mat turėjo intenciją parodyti pirma miestą nuo kalno, iš kur galima grožėtis ne tik Salzburgu, bet ir plačiom jo apylinkėm. Tad lipant aukštin, horizontas plėtėsi, atskleidamas vis pilnesnį ir gražesnį šio miesto vaizdą. Į ypatingesnes miesto dalis vadovas dažnai atkreipdavo mūsų dėmesį, primindamas, jog iš šios aukštumos buvo filmuojamos "Sound of Music" kai kurios dalys.

Lipant aukščiau, kelias nukrypo į pavėsingą parką, ir netrukus pasiekėm kalno viršūnę. Čia virš spalvingom gėlėm apso-dintų terasų iškilo modernus Winkler Cafe pastatas, kuris lyg architektūriniu užbaigimu vainikavo kalno viršūnę. Kavinės pastate, prie ilgos stiklinės sienos, pasirinkome keletą staliukų, iš kur galėjome gėrėtis puikia Salzburgo panorama ir gėlėse skęstančiomis terasomis su raudonais skėčiais. Plačioj panoramoj abiejose Salzach upės pusėse

išsidėstęs miestas, už kurio banguojančiom aukštumom žaliavo slėnis, nusitęsęs iki pat melsvų kalnų, kurie lyg rėmai juosė spalvingą paveikslą. Toks harmoniškas perėjimas į skirtingas spalvas Salzburgui teikia ypatingą gamtos grožį ir stiprų muzikalinį jausmą. Meno kritikas F. Novotny šio miesto panoramą taip apibūdina: "Tai pilnai išbaigtas paveikslas, kuris talpina vienoj erdvėj skirtingus terenus su įvairia vegetacija, su upėmis, upeliais, uolėtais kalnais, švelnių kontūrų aukštumomis, miškais, apgyventais plotais ir net nemažą miestą".

Štai ir komp. Fr. Šubertas žavėjosi tuo už miesto besitęsiančiu žaliu slėniu ir viename savo laiške rašo: "Aprašyti šio slėnio žavumą beveik neįmanoma. Galima būtų tik savo vaizduotėje sukurti tokį milžinišką sodą, kuriame iš spalvingų pievų kyla dvarų pastatai, o tarp žaliuojančių džiumglių vingiuojasi mėlynos upės ir pavėsingos alėjos, kaip gelsvo kaspino keliais".

Tačiau nuo Vienuolio kalno pažvelgus į dešinę, iškyla naujos perspektyvos, kuriose jaučiamas kitas ritmas tarp saulės nušviestų aikščių ir tamsių miesto pastatų. O visoj milžiniškoj scenoj iškyla uolos viršūnėje Salzburge dominuojanti tvirtovė Hohensalzburg. Tai pagrindinis šio miesto koordinacijos punktas. Žemiau jos spalvingi bažnyčių bokštai ir kupolai, kurių popietės saulėje buvo galima išskirti tik kontūrus. Toliau nuo bažnyčių ištisa miesto stogų jūra, kurie, iš viršaus žiūrint, atrodė neramūs ir labai skirtingi savo formomis. Gal todėl ir sakoma, kad Salzбургą galima pažinti iš jo stogų. Čia šalia lėkštų-kvadratinų, kurie dengia buvusių kunigaikščių pastatus, iškyla vidutinio luomo miestiečių pastatų stogai su aštriom briaunom, kurie meta tamsius šešėlius į siauras gatves. Tuo tarpu bažnyčių stogai ir bokštai bei kupolai ryškiai ženkliną šio miesto barokinį kvartalą.

Tačiau vaizdas nuo kalno palieka tik gražios atvirutės įspūdį. Salzburgo architektūrinius paminklus ir visą šio miesto teatralinį scenovaizdį reikia pažinti iš arčiau. Ypač jo senamiestį, kuris čia Salzach upe ir miesto kalnais atskirtas nuo naujesnės mies-

Salzburgas.

H. Staso nuotr.

to dalies. Charakteringas senamiesčio išplavinimas pasižymi erdviom aikštėm ir siaurom gatvelėm su aukštais namų fasadais. Tai sudaro ypatingą miesto perspektyvą, lyg specialiai sukurtą scenos dekoraciją. Tad nenuostabu, kad Salzburgo aikštėse bei charakteringų pastatų fone buvo statoma ir tebestatomi teatriniai spektakliai. Garsusis režisierius Max Reinhardt kartą išsireiškęs, jog visą miestą būtų galima naudoti, kaip teatro sceną.

Žinoma, geriausiai tokiame tikslui tinkama katedros aplinka, kurioje erdvių aikščių centre dominuoja didžiulis katedros pastatas. Šis ryškiu barokinę idėją iškeliančiu fasadu yra lyg simbolis viso šio sakralinio kvartalo. Kolosalinis katedros pastatas labiausiai dėmesį atkreipia savo fasadu, kurio centrinį portalą puošia šv. Petro ir Povilo skulptūros su šalia jų stovinčiais šio krašto patronais šv. Rupertu ir Virgilijum.

Nuo pirmos šv. Virgilijaus statytos katedros praėjo jau daugiau kaip 1200 metų. O dabartinės katedros amžius skaičiuojamas nuo 1628 metų, kada ji buvo pašventinta. Virš katedros portalo dėmesį atkreipiantis lotyniškas užrašas: *"Haec est domus Dei in qua invocabitur nomen eius"* (Čia Dievo namai, kuriuose minimas jo vardas). Įžengus į prieangį, susiduri su komerciniais objektais: čia parduodami įvairūs atvirukai, religiniai leidiniai, sienose iškabinti įvairūs

plakatai ir t.t. Į vidų veda trys charakteringi vartai, kurie simbolizuoja tris dorybes: tikėjimą, viltį ir meilę. Centrinis portalas skirtas meilei, kairysis simbolizuoja tikėjimą, dešinysis — viltį. Visi trys portalai išpuošti garsių dailininkų ornamentika, vaizduojančia Senojo ir Naujojo Testamento įvykius, kaip pvz., įvykį Damaske, kur tikinčiųjų persekiotojas Saulius virto Paulium ir t.t. Labai įspūdinga centrinių vartų rankena — varpų ir vynuogių kombinacija, kuri simbolizuoja Eucharistiją (duoną ir vyną). Vartų apačioje paukščių atvaizdai: pelikanas — meilės ir pasiaukojimo simbolis, balandis — taikos simbolis ir varna, kuri Elijui atnešusi duoną į dykumą.

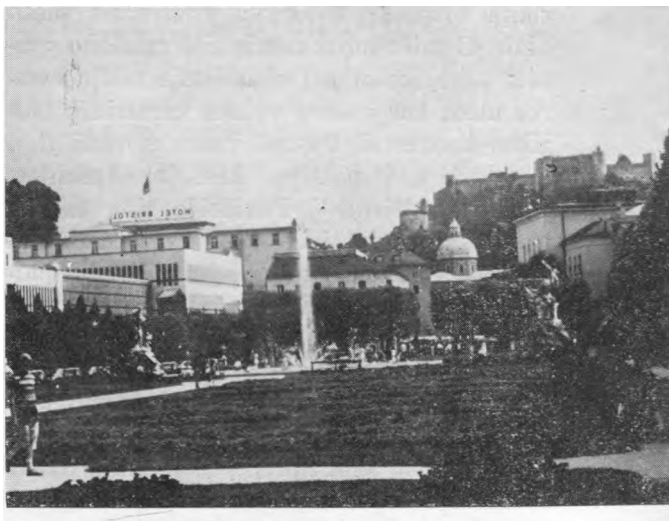
Per šį portalą pagrindinis įėjimas į katedros vidų. Vidus apytamsis, aukštas ir beveik tuščias. Šviesa tik iš aukšto kupolo veržiasi į katedros centrą, lyg simbolis dangiškos šviesos, kuri maldininkų žvilgsnį nukreipia į dangų. Virš pagrindinio altoriaus matomas paveikslas iš tolo atrodo lyg gelsva dėmė, palyginus su sienose tamsiais paveikslais ir lubų freskomis. Šoninėse navose eilės koplyčių, išpuošų turtingais meno kūrinių. Čia ir meniški altoriai pritaikyti prie visos katedros architektūros. Apskritai, daugybė tapybos darbų ir skulptūrų sudaro lyg savotišką meno galeriją, primenančią ano meto barokinio meno kūrėjus ir jų globėjus.

Išėjus iš katedros, atsiduri aikštėje, pilnoje medinių suolų, kurių priekyje yra scenos paaukštinimas. Salzburgo festivalio metu čia vyksta garsusis H. Hofmanstalo "Jedermann" pastatymas. Kitoje katedros pusėje taip pat erdvi keturkampė aikštė, kurią supa seni Austrijos-Vengrijos monarchijos pastatai, vyskupų rezidencija ir garsioji kavinė "Zum Glockenspiel". Aikštės centre — Mozarto paminklas. Ir dar viena aikštė supa katedrą, kurioje turistų dėmesį atkreipia kita garsi Salzburgo kavinė — tai "Cafe Tomaselli". Ši taip pat jau seniai čia įsikūrusi ir turi gana įdomią istoriją. Anksčiau toje vietoje veikė pagarsėjusi Staigerio kavinė, kurią lankydavo muzikai, teatralai, menininkai ir rašytojai. Jos savininkui mirus,

kompozitorius Haydenas yra sukūręs jo garbei net specialų "Requiem". Po Staigerio mirties jį nupirko garsaus Milano operos tenoro Giuseppe Tomaselli sūnus ir pavadino savo vardu. Tad "Café Tomaselli" ir dabar labai populiarus užėgsta turistų ir meno pasaulio garsenybių. Apskritai, kavinės Austrijoje ir Europoje laikomos europietiškos civilizacijos dalimi, nes jose gimė menas, politika ir gandai. Pirmoji Europos kavinė buvo atidaryta 1671 metais Marselyje. Po to sekė Paryžius, Londonas ir Regensburgas. Vienoje kavinės pradėjo veikti 1686 metais.

Nežiūrint senamiesčio kavinėse viešpatujančios lengvos bohemos, šioje miesto dalyje vis vien jaučiama daugiau sakralinė atmosfera, nes čia mažame plote sukoncentruota daugybė bažnyčių. Iš jų gal labiausiai išsiskiria Šv. Petro bazilika, kurios smailus žalvarinis bokštas ryškiausiai spindi visam barokiniam kvartale. Šioje vietoje pirmomis krikščionybės dienomis šv. Rupertas ant romėnų miesto Juvavum griuvėsių susirinkusią minią supažindino su naujo tikėjimo tiesomis ir krikščioniška meile. Tik vėliau čia buvo pastatyta romaniško stiliaus bazilika, ką liudija jos dabartinis portalas. Tačiau peržengus portalą, patenki į vėlyvo barokinio stiliaus vidų. Romaniškąjį stilių čia lyg ir ištirpdo labai lengvos vidaus dekoracijos. Lengvi stuko debesėliai teikia nepaprastą lengvumą visai aplinkai. Tarp esančių meno objektų labiausiai išsiskiria Marijos skulptūra ir kai kurie vertingi tapybos darbai. Architektūrinės ypatybės čia išryškino garsusis Salzburgo katedros architektas italas Santino Solari.

Už Šv. Petro bazilikos ir vienuolyno bažnyčios į viršų kyla Vienuolio ir tvirtovės kalno tamsi uola, prie kurios pritvirtintos marmurinės lentos su įrašais čia palaidotų šio miesto patricijų. Tai senieji Salzburgo Šv. Petro kapai, kurie čia tęsiasi minėtų kalnų papėdė ir lyg įrėminti ilgom arkadom ir eile gotiškų koplyčių. Pati seniausioji šių kapų dalis slepiasi kalno katakombose. Jie mena net pirmųjų krikščionių laikus. Nedidelės angos veda į katakombas, kur įrengtos koplyčios ir palaidoti pirmieji

Mirabell sodai. Viršuj dešinėje matyti Hohensalzburgo pilis.
H. Staso nuotr.

tikėjimo kankiniai. Ten ir Šv. Ruperto koplyčia, kurioje jis dažnai mėgdavo vienumoje melstis.

Šalia senųjų kapų yra ir naujesnė dalis, kuri taip pat siekia viduramžius. Kapai buvo suplanuoti jau 1600 m. italų Santo campo pavyzdžiu architekto Andrea Bertoleto. Baigiantis kapams, yra keltas į tvirtovės kalną. Impozantiška Hohensalzburg tvirtovė iš toliausiai matoma, o kylant keltuvu į kalną, pilkasis jos kolosas tiesiog bauginančiai didėja. Pasiekęs kalno viršūnę ir atsidūręs tvirtovės kieme, pasijunti lyg tas karalaitis, užkopęs į užkeiktą pilį. Kiemą supa milžiniški viduramžių statybos pastatai, virš kurių aukštai iškyla pagrindinė tvirtovės dalis. Su vadovu teko aplankyti pagrindines tvirtovės patalpas iki aukščiausio pakilimo, nuo kurio platformos atsiveria pasakiškas vaizdas į Salzбургą, jo apylinkes ir tolimą Alpių pasaulį. Vadovas čia net priminė, kad galima matyti apie 40 bažnyčių ir, deja, tik 4 alaus daryklas. Tvirtovės viduje matėme kankinimo kambarį, kuriame viduramžiais belaisviai buvo laikomi tam tikruose rėmuose ir juose varžtais suspaudžiami. Toliau matėme puošnią valdovų salę, dekoruotą ankstyvojo gotiko freskomis, ir menišką krosnį, kurios kiekviena glazū-

ruota plytelė pajvairinta spalvotais piešiniais. O salės lubas remia eilė raudono granito suktų kolonų. Dabar šitoje salėje vasaros metu kas vakarą vyksta kamerinės muzikos koncertai. Paskui vadovas vedė ilgą koridorium į patalpą, kurioje užrakintas Salzburgo "jautis". Paaiškėjo, jog tai ne gyvulys, o seniausi šio miesto vargonai. Gal salzburgiečiai juos taip vadina, nes jie jaučio balso baubia ir kas rytą prikelia dienos darbui.

1953 metais garsusis austrų dailininkas Kokoschka tvirtovėje buvo įsteigęs vaizduojamojo meno kursą, kurie dabar išsivystė į vasaros meno akademiją. Į akademiją dabar suvažiuoja studentai ir dailininkai iš viso pasaulio kraštų, kurie čia tobulinasi ir turi progą vasarą praleisti vienoje originaliausių ir gražiausių meno studijų pasaulyje.

Iš tvirtovės ilgą keliu nusileidome atgal į senamiestį. Įsijungėme čia į tūkstantinę minią išpūdingoje pėsčiųjų gatvėje Getreidegasse. Tai siaura ir ilga gatvė, kuri jau viduramžiais buvo pagrindinė šio miesto judėjimo arterija. Čia seni architektūriniai pastatai su originaliais portalais ir aukštais namų fasadais puošėsi fantastiniais metalo dirbinių ornamentais, žyminčiais įvairių parduotuvių ir amatų verslą. Tarp šių senų emblemų ir meistriškų metalo dirbinių pynėsi ir modernios foto reklamos su festivalio žvaigždžių nuotraukomis, kurios siūlė garsių orkestrų, dirigentų bei vokalistų išleistas plokšteles ir kasetes. Be to, įvairių suvenyrų parduotuvės, kavinės, cukrainės, restoranai ir kitokios užveigos viliojo žmonių mases savo atrakcijomis. Bet palikus šios gatvės komercinę pusę, verta mesti žvilgsnį į charakteringus už namų slypinčius kiemus. Siauru praėjimu patekęs į kiemą, atsiduri tikroje viduramžių romantinėje atmosferoje. Pastatai čia tikri architektūrinio meno kūriniai: gėlėmis perpintos arkados, kolonos, piliastrai ir marmuriniai reljefai veikia tiesiog užburiančiai. Be to, išpūdingi metalo dirbiniai, skulptūros ir barokiniai šuliniai, gaivinantys spalvingus žiedus, sukelia nepaprastai jaukią ir malonią nuotaką. Dalis visų šių meno objektų siekia net

ankstyvuosius viduramžius. Štai ant vieno šulinio įskaitoma data: "Anno Domini 1258".

Getreidegasse gatvės gale prie tamsaus Vienuolio kalno granito prisišliejusi Šv. Blažiejaus bažnyčia. Ji visiškai tamsi, kaip ir kalno granitas, jog iš tolo net neįmanoma jos atskirti nuo kalno. Iš lauko gana kukli, tik nukryžiuotųjų grupė, kuri puošia jos rytinį fasadą teikia meninį išpūdį. Vidus padalintas į tris navas, kurių lubas remia nešlifuoti pilko akmens kolonos. Virš didžiojo altoriaus išpūdingas medžio drožinys, atrodantis lyg balto, marmuro. Šv. Blažiejaus bažnyčioje turėjome malonią progą išgirsti mūsų vargonų virtuozą Vytautą Vasyliūną, kuris čia vieną popietę atliko labai išpūdingą vargonų koncertą.

Majestotiškai vargonų muzikai mintyse skambant, palikau šio miesto sakralinę atmosferą ir siauru pėstiams skirtu tiltu perėjau į kitą Salzach upės pusę. Čia mane viliojo garsieji Mirabell rūmai su spalvingais sodais ir fontanais, apie kuriuos kažkada buvau skaitęs. Kiek paėjęs, už kelių kvartalų pastebėjau įdomias skulptūrų grupes prie įėjimo į parką. Už jų matėsi didelis plotas spalvingų gėlynų, kurių centre lyg sidabru tryško saulėje fontanas. Gale šios spalvų ir meno prisotintos aplinkos stūksojo ir patys Mirabell rūmai. Gelsvo akmens rūmai, grupės fantastinių skulptūrų ir gėlių ornamentai priminė man ano meto bažnyčios kunigaikščių prabangų gyvenimą ir jų polėkius menui. Salzburgo istorijoje teko skaityti, kad Mirabell rūmus 17 šimtmetėje yra pastatęs arkivyskupas Wolf Dietrich savo meilužei Salome Alt. Todėl šie rūmai anksčiau ir vadinosi Altenau. Vėliau arkivyskupas už gyvenimo nuodėmes buvo pasmerktas kalėti tvirtovėje, kur ir mirė.

Rūmus supantys sodai yra ankstyvojo baroko kūriny. Tačiau jų architektūrinis stilius maišytas italų ir prancūzų. Gėlynų šonuose esančios skulptūrų grupės yra sukurtos italų skulptoriaus Ottavio Mosto apie 1690 metus. Jos simbolizuoja keturis mūsų planetos elementus: ugnį, vandenį,

LIETUVIS TARPTAUTINĖJE KALINIŲ GELBĖJIMO MISIJOJE

JUOZAS PRUNSKIS

Būnant Europoje, buvo malonu Vienos konferencijoje ir Vliko seime Londone keletą dienų pabendrauti su didelį uždavinį atliekančiu Šveicarijos lietuviu Algiu Klimaičiu, dabar visa siela įsijungusiu į tarptautinę kalinių gelbėjimo misiją.

Algis Klimaitis dar jaunas žmogus, gimęs 1948 m. Hamburge. Lankė Vasario 16-tosios gimnaziją Hiutenfelde. Mokslus baigė Hamburge. Keletą metų dirbo kaip ryšių ir informacijos specialistas įvairiose Vakarų Europos firmose. 1982 m. Vienos mieste pradėjo leisti politinį laikraštį "Ost-nachrichten". 1985 m. persikėlė į Šveicariją, kur tapo Krikščionių tarptautinio solidarumo (Christian Solidarity International, sutrumpintai — CSI) Rytų Europos skyriaus vedėjas. Dabar jis yra tos tarptautinės organizacijos dvisavaitinio spaudos biuletenio vyr. redaktorius.

CSI organizacija yra ekumeninė, apimanti visų tikybių krikščionis. Ji rūpinasi, kad nebūtų užmirštas joks kalinamas krikščionis bet kurioje pasaulio šalyje.

Nuo 1986 m. pradžios A. Klimaitis yra Vliko atstovas Šveicarijoje ir Austrijoje. Taip pat jis leidžia ir specialias Eltos žinias

orą ir žemę. Ugnį simbolizuoja skulptūra, kuri vaizduoja Enėją, nešantį savo tėvą Anchyzą iš degančios Trojos, orą — Herkulas smaugia gigantą Antėją, vandenį — Paris pagrobia Heleną ir žemę — Plutonas išlaisvina Proserpiną. Tarp šių pagrindinių skulptūrų yra dar įvairių fantastinių gyvulių, kovotojų, dievų ir kitokių plastinio meno kūrinių. Prie pat rūmų varinė Pegaso skulptūra, virš kurios, pakėlus žvilgsnį į melsvą dangų, tolumoje iškyla pilkas tvirtovės kalno siluetas su tamsiais didingos tvirtovės kontūrais, katedros kupolas ir žalvariniai bažnyčių bokštai. Tai gal įspūdingiausias žvilgsnis, kuris šioj saulėtoj popietėj paliko mano atmintyje iš vokiškosios Romos.

vokiečių kalba. Jis yra krikščionių demokratų sąjungos narys, nedidelio ūgio, su šmaikščia barzdele, draugiškas ir malonus pasikalbėti. Pasakojo, kad jų CSI sąjūdis rūpinasi persekiojamais krikščioniais. Visų pirma pasistengiama dokumentuoti faktus, gauti tikslų žinių: kas, kur, kokią spaudą kenčia. Tie faktai keliami spaudoje, paskaitose. Organizuojamas viešosios opinijos spaudimas, kad kalinamųjų padėtis palengvėtų. organizuojama platesnė šios akcijos talka. A. Klimaitis drauge su šioje srityje besidarbuojančiu kun. Fordu paruošė Kopenhagos tribunolui memorandumą apie kalinamus lietuvius.

CSI turi savo padalinius Vokietijoje, Austrijoje, Šveicarijoje. Anglijoje, JAV-se, Kenijoje, P. Afrikoje, Indijoje, Prancūzijoje, Belgijoje. A. Klimaitis po tuos padalinius paskleidžia gausiai žinių apie kalinamus lietuvius, ypač kenčiančius dėl religijos. Klausinėjamas jis taip pasakojo:

— Pakvietė mane dirbti CSI centre. Mačiau, kad galėsiu padėti Lietuvai, tai ir ėjau. Turime laikraštį "Christians in Distress". Jo išeina angliškos, prancūziškos, itališkos laidos. Jų visų tiražas apie 100.000 egzempliorių. Man tenka redaguoti tos organizacijos biuletenį "CSI Pressedienst". Apie 600 egzempliorių siunčiame redakcijoms ir radijo tarnyboms.

— Iš kur renkate žinias apie kalinamuosius?

— Turime savo ryšininkus. Atveža žinių lankantieji ateistinių komunistų valdomus kraštus. Panaudoju "L.K. Bažnyčios Kronikos" žinias, "Aušros" informacijas, čekų pagrindžio spaudą, kai ką sužinome telefonu paskambinę už geležinės uždangos, o kartais ir patys ten nuvažiuojame pasirinkti informacijų.

— Turite šeimą?

— Esu vedęs pabėgėlę iš Rytų Vokietijos. Jos protėviai iš Rytų Prūsijos, tai gal turi mums giminingos prūsų genties kraujo.

Algis Klimaitis.

— Ar daug teko dirbti, ruošiantis lietuvių atvykimui į Vieną?

— Reikėjo ruošti spaudai pranešimus, gauti policijos leidimą demonstruoti, nustatyti, kur kas eis, kur kas bus. Iš policijos ir miesto administracijos jokių sunkumų nebuvo. Austrijoje mes turime daug draugų. Atminkite, kad Austrija išbuvo apie dešimt metų bolševikų okupacijoje, maždaug iki 1955 metų. Dabar Austrija neutrali. Viešai atsargūs su pareiškimais, bet neoficialiai mums palankūs. Austrai labai simpatiška tauta, mums rodo daug palankumo.

— Kaip įsijungėte į Vliko veiklą?

— Kai buvo ruošiamasi Kopenhagos tribuonolo bylai, mane prašė paruošti informacijų. Buvau pagrindinis informatorius Europoje. Mane užverbavo L. Grinius. Dalyvavau ir pats Kopenhagoje. Dr. K. Bobelis šių metų pradžioje buvo Europoje. Susitikome Genevoje. Prašė patalkininkauti ryšium su Berno konferencija. Vienos konferencijos proga ruošiau spaudai pareiškimus, išnuomavau būstinę mūsų informa-

KURIE KUNIGAI LAIMINGESNI: VEDUSIEJI AR NEVEDUSIEJI?

KUN. JONAS

Ne per seniai viename katalikiškame žurnale slapyvardžiu pasirašęs kunigas, išskaičiavęs nemaža kunigų silpnybių ir problemų, pareiškė savo nuomonę: "Visoms toms ligoms geriausias vaistas būtų leisti kunigams vesti. Privalomas celibatas — tai grynų akmuo ant kunigo kaklo". Kiek tokia pažiūra yra teisinga? Šitą problemą svarsto Rytų apeigų katalikų kunigo sūnus Cal Samra. Jis yra buvęs Huxley psichiatrinį tyrinėjimų instituto prezidentas ir direktorius, vedęs Romos apeigų katalikę žmoną. Jis turėjo ir turi daug progų susidurti su įvairiais kunigais ir stebėti tiek vedusių, tiek nevedusių kunigų gyvenimą, jų psichologines ir kitokias problemas. Jis parašė knygą "The Joyful Christian" (Harper and Row). Štai jo patyrimų ir studijų santrauka:

* Mūsų laikais pastebimos dvi krikščionių dvasininkų kryptys. Nemažas skaičius nevedusiųjų kunigų meta kunigystę ir veda. Tuo pačiu metu vis daugiau ir daugiau vedusiųjų protestantų kunigų, jausdamiesi savo vedybiniame gyvenime nelaimingi, eina į teismus ir prašo skyrybų. Koks paradoksas! Kokie priešingumai! Tiek daug nevedusiųjų katalikų kunigų ieško ramybės ir džiaugsmo vedybose, o vedusieji protestantų kunigai, išleidę savo santaupas advokatams, siekia skyrybų ir ima vertinti celibato naudą, siekia gilesnio dvasinio gyvenimo, būdami nevedę.

cijoms. Kai buvo Černobylio atominės jėgainės sprogimas, susisiečiau telefonu su Lietuva. Gautas iš patikimesnių žmonių informacijas paskleidėme spaudoje. Mes savo informacijų įstaigoje turime telex ir telefax tarnybą, tai labai greit į norimą pasaulio dalį galime perduoti informacijas ir net nuotraukas. Esu pamilęs religiją ir krikščioniškąją demokratiją; man labai malonu padėti sąžinės kaliniams.

Mano žmona ir aš esame labai geroje padėtyje stebėti ir palyginti vedusių ir nevedusių kunigų sveikumą bei veiklą. Esu Rytų apeigų rusų katalikų Bažnyčios narys, o žmona Romos katalikė, kurios kunigai, su mažomis išimtimis, yra nevedę. Mudu mylime abi Bažnyčias ir jų tikinčiuosius. Mylime ir nevedusius, ir vedusius kunigus. Pažinom gana daug Rytų ortodoksų kunigų. Išskyrus porą, visi kiti yra vedę. Jų yra apie 97% vedusių. Tik jų vyskupai ir patriarchai turi būti nevedę. Taip pat pažįstame ir daug nevedusių katalikų kunigų. Mes matome, kad abejose Bažnyčiose yra puikių, sėkmingai dirbančių kunigų, tiek vedusių, tiek nevedusių. Tarp vieno ir kito yra tokių, kurie būtų geriau padarę sau ir tikintiesiems, jeigu būtų netapę kunigais.

Moterystė nėra apdrauda nuo homoseksuališkumo ar kitokių sekso nuodėmių. Pažinojau ir protestantų, ir ortodoksų vedusių kunigų homoseksualų. Tik išsiskyrusių ortodoksų kunigų skaičius, palyginus su protestantų, yra labai mažas. Rytų Bažnyčia labai gerbia šeimą ir moterystės šventumą. Čia prisideda ir tai, kad nužiūrėtose ortodoksų kunigų būsimos žmonos yra beveik tiek pat ištiriamos bei ruošiamos, kaip ir busimieji kunigai, jų vyrai. Šimtmečių patyrimas šioje srityje skaudžiai pamokė ortodoksus. Kunigo žmona privalo turėti kai kurių dorybių. Niekas nėra taip pavojingas kunigo dvasiai ir veiklai parapijoje, kaip vadinamoji "matuška" — kunigo žmona, kai ji yra nemėgstama moteris klebonijoje. Tokios "matuškos" yra išimtis, bet jų pasitaiko, kaip yra ir kunigų, kurių charakteris ir elgesys užkerta kelią jų apaštalavimui.

Mūsų patirtis liudija, kad nevedę kunigai apamai yra prieinamesni, evangeliškesni, nuoširdesni svetimiesiems negu vedusieji. Taip pat patyrėme, kad nevedusieji kunigai yra drąsesni rizikuoti, be baimės pasukti naujomis kryptimis, išbandyti, kur jie mato didesnę reiką, kaip pvz., charizmatikai, gydymo tarnybos, ligoniai, neturtingieji, misijų kraštai. Tai nereiškia, kad vedusiems kunigams visa tai mažiau rūpėtų, ar kad jie mažiau mylėtų žmones, ar būtų

ne tokie dvasiški. Ne! Tai reiškia tik tai, kad vedusieji kunigai turi pareigų savo žmonai, vaikams. Tos pareigos prisideda prie atsakomybės už jų parapičius. Todėl jiems lieka mažiau laiko evangelizuoti, ieškoti pasimetusiųjų, labiau įsivelti į veiklą už savo parapijos ribų.

Kiekgi kunigų su mažais vaikais norėtų sutikti išsikelti į kitas parapijas, vykti į misijas, į karo nuniokotus vargingus kraštus, pvz., Pietinėje Amerikoje ar Afrikoje? Kiek vedusiųjų sutiks palikti savo užmiesityje turimus patogius namus ir apsigyventi už 10 mylių miesto centre tarnauti senukams, ligoniams ir kitokiems vargšams? Pažinojau ortodoksų vedusių kunigų, kurie spyrėsi, kai vyskupas jiems liepė keltis už 60 mylių į didesnę parapiją.

Tiesa, kad laimingoje moterystėje gyvenanti ortodoksų pora gali būti labai geri patarėjai parapičiams, kai iškyla vedybinio ir šeimyninio gyvenimo problemos, bet vienas geriausių tokių patarėjų, mano žiniomis, yra nevedęs katalikų kunigas Martin Wolter, O.F.M. Jis yra plačiai žinomas ir ieškomas Indianapolyje, Alverna Retreat centre. Per paskutinį dešimtmetį jo programoje dalyvavusių porų tik vienas procentas teisiskyrė. Tai yra rekordas!

Minėto anoniminio kunigo raudų litanija mini ir tai, kad, girdi, Romos katalikų kunigija esanti tapusi šiandien viena pačių sunkiausių profesijų Amerikoje. .. Ar jūs norite pamatyti tą vargą ir nerimą vedusio kunigo akyse, kurio žmona užvedė teisme skyrybų bylą? Ar norite pamatyti jo vienišumą? Jei kartais nevedęs kunigas pasijunta vienišas, tai turime prisipažinti, kad ne retai tai pasitaiko visų gyvenime. Ar gali įsivaizduoti vienišumą nelaimingai vedusio kunigo gyvenime? Ar nori pamatyti jo susirūpinimą? Ar gali įsivaizduoti kunigo širdies skausmą, kurio žmona pabėgo su svetimuo vyru? Ar gali įsivaizduoti parapičių traumą ir susirūpinimą, kai vedęs kunigas išsiskiria?

Vienas ortodoksas kunigas prisipažino savo draugui, kad jis pasiryžo nevesti, kai pamatė savo tėvo, vedusio kunigo, naštas ir

“Laiškų lietuviams” ekskursijos dalyviai. Plaukiojome laivu po Karibų jūrą, aplankydami 7 salas. Ryšium su krikščionybės jubiliejum ir arkiv. Jurgio Matulaičio paskelbimu palaimintuoju, ruošiamo ekskursiją nuo birželio 11 iki liepos 2 d. į Austriją, Vengriją, Jugoslaviją ir Italiją. Iškilmių dienomis būsime Romoje. Prašome jau dabar registruotis.

kentėjimus, kuris labai stengėsi išauginti gausią šeimą, tarnaudamas didelei parapijai. Sūnus pasakė: “Išauginti šeimą ir tarnauti Bažnyčiai yra du dideli skirtingi uždaviniai”.

Slapyvardinis kunigas liūdi, kad daugumas katalikų kunigų Amerikoje gauna mažesnę negu 10.000 dol. metinę algą. Mūsų ortodoksas kunigas gauna dar mažesnę — 6.500 dol. Jo žmona 15 metų dirbo kitur, kad galėtų sudurti galus su galais. Aplamai, katalikų bažnyčios geriau už ortodoksus aprūpina savuosius kunigus. Klebonas gali turėti vieną ar du asistentus, taip pat seselių ir pasauliečių pagalbos. Ortodoksų parapijose klebonas paprastai yra pats vienas. Atsimenu vieną ortodoksų kunigą. Jis buvo vienintelis kunigas visame mieste. Jis man sakė, koks vienišas jaučiasi, kai nėra vien-

minčių kunigų pabendrauti, pasidalinti rūpesčiais ir gauti jų paramos.

Reikėtų pagalvoti ir apie tai, ar Amerikos kunigai yra labiau slegiami už nacių Vokietijoje iškankintą Dietrich Bonhoeferį. Ar jų įtampa didesnė už Lenkijoje komunistų nužudytą “Solidarumo” kunigą Jerzy Popieluszko, ar San Salvadore nužudytą arkivyskupą Oskarą Romero? Ar Amerikos kunigams sunkiau negu ortodoksams kunigams ir vienuoliams, arba musulmonų ir žydų dvasininkams, kurie kentėjo ir tebekentčia persekiojimus arba miršta kankinių mirtimi komunistiniuose kraštuose?

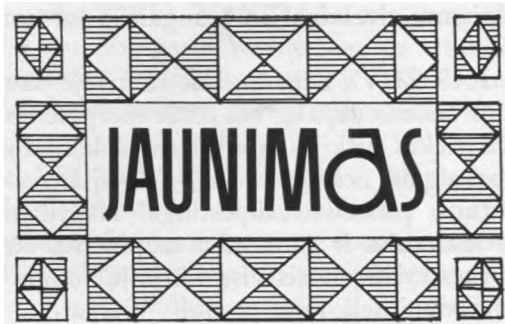
Kiekvienas mūsų neša kitokių kryžių. Ir tie kryžiai ne visada yra lengvesni kitoje tvoros ar mūro sienos pusėje. Nejaugi savo pašaukimu nusibodusiems kunigams geriausias atsakymas yra šokti moterystėn? Ar ne-

būtų geresnis atsakymas grįžti prie tradicinio Bažnyčios mokymo bei vertybių, užuot kudakinius pasaulietišką psichologiją?

Nevedusieji kunigai labiausiai nukenčia spaudoje. Viena išeitis čia būtų pradėti perauklėti sekso apsėstą visuomenę, kad ji vėl imtų vertinti nevedusiųjų šventumo ir kilnumo dvasinį kelią. Sveikos bendruomenės praeityje žiūrėjo į nevedusius kunigus bei vienuolius su didele pagarba, kaip į šventus Dievo vyrus ir moteris, nepaisant jų žmogiškųjų silpnybių. Aš manau, kad ir ortodoksų Bažnyčiai reikia daugiau nevedusių kunigų ir vienuolių. Tokie yra verti didelės pagarbos, o ne paniekinimų ir pajuokos. Juos reikia padrašinti ir paguosti. *

Maironis savo eilėraštyje "Miškas užia, verkia, gaudžia" turi ir šiuos įsidėmėtinus žodžius: "Pagimdys vargai galiūnus, ugnimi uždegs krūtinę". Bedievių kamuojamoje, persekiojamoje Lietuvoje jaunimas net slapta eina į kunigus ir vienuolijas. Didžiausi kunigų prieaugliai yra Indijoje, Afrikoje, kur viešpatauja skurdas, ir dvasininkai dalijasi su vargšais jų gyvenimo vargais ir nepritekliais. Taip, vargai gimdo galiūnus, pasišventėlius. Europoje, Amerikoje, kur gyvename pertekliuose, kur ir patys lepinamės ir savo jaunąją kartą lepiname bei mokome tik savo malonumų kuo gausiausiai turėti, kuo mažiau vargelio vargti, mums yra tikras pašaukimų badas. Kas tik save pirmiausia tegarbina, sau pataikauja kiekviena kaina, tas neturės akies ir širdies kilniesiems idealams, tarnauti Dievui ir žmonėms, tam bus per aukšta savęs išsižadėjimo kaina. Bet kas mielai dėl to idealo išsižada savęs ir nori kaip žvakutė sudegti, šviesdamas Dievo garbei ir žmonių gerovei, tas yra laimingas, nes dalyvauja dieviškosios begalinės meilės spinduliavime.

■ Skotų vyskupas Francis Thomson, vienintelis katalikas Britų bažnyčios tarybos delegacijoje, kuri gegužės mėnesį lankėsi Sovietų Sąjungoje, norėjo nuvykti ir į Lietuvą, bet negavo leidimo. Leningrade po mišių moteris jam įteikė lelijų puokštę, perjuostą kaspinu su užrašu: "Lietuva — Marijos žemė".

Para stovykloje

A. Saulaitis, S.J.

AUŠRA. Tyliai rikiuoji prasidedančios dienos uždavinius, nešinas tuo ramiu pasitikėjimu Tavimi, kurį liudija taip saldžiai tebemiegantieji, Viešpatie.

MOZĖS KRŪMAS. Nusiimame batus ir kojines per vandenį perbristi, Tavo pasaulyje ir Tavo šeimoje prisimindami, Viešpatie, kaip Mozė nusiavė batus, būdamas Tavo nuostabioje ir šiltoje akivaizdoje.

KELIONĖ LAIVELIAIS. Tyliai ir atsargiai irklai upės vandenį skiria, kai mus lydi abu žali krantai ir mėlyname danguje šviesūs debesys. Jaučiamės taip maloniai saugūs, Viešpatie, lyg Tavo meilingame delne ramiai keliautume.

POSŪKIUOSE. Laivelių linksma virtinė skverbiasi žemupyn pro įvirtusius kamienus, seklumas, akmenų sąsmaukėles ir lygius upės tvenkinėlius, o mūsų žvilgsnių lynai lydi vedančius ir sekančius, pasiruošę pagalbon irtis.

LAUKO VIRTUVĖ. Mažieji stovyklautojai kaip drugeliai blaškosi tarp verdamų, kepamų, maišomų ir ragaujamų įdomybių, o jauna vadovė ištikimai ir kantriai dosnėmis rankomis savo prisiimtą uždavinį tęsia, kad jaunesnieji galėtų lavintis ir išmokti. Taip Tu, Viešpatie, nuolat budi, kad mes prasmingiau gyventume.

PIETŪS. Susispaudę sėdime naujai įrengto stovyklinio stalo suoluose, lėkštes dėdami ant šviežiai atkastos žemės ir lauko akmenų. Iš rūkstančios ugnelės ir žemės kvapo — prieskonis skubiai paruoštiems

valgiams, dvelkiantiems augančio artumo šiluma.

PAS ŽUVYTES. Turbūt virtuvėje daug senos duonos kepalų, bet maža mergytė nuo savo riekės atskiria minkštesnius kąsnelius ir pavalgiusi neša juos viena į upelį žuvyčių maitinti, piršteliais rūpestingai laužydama dar mažesnius ir gardesnius trupinėlius tam gyvybės ryšiui, kuris visą kūriniją jungia į vieną vienintelį Tavo pasaulį, Viešpatie.

PLUNKSNA. Įprastiniu keliu daug kartų eini, nebepastebėdamas gyvenimo slėpinių, kol eini kartu su jaunesniais, šviežiom akutėm matančiais viską naujai ir užtinkančiais geldelę, riešutėlį, žiedelį ir šviežiai nutūpusią paukščio plunksną.

PO STOVYKLĄ. Jauna mergytė pati viena vaikštinėja po miškelį, supama aukštesnių medžių, krūmų ir žolių, rasdama takelius ir aikštes, viską stebėdama ir apžiūrėdama, lyg viskas, kas nuostabu, būtų jos ir tik jai.

RAMUNĖS. Nežinia, kuriuo laisvalaikiu ir kuriomis mintimis nupintas baltų gelsvų žiedų vainikėlis puošia, supa jauną galvą, nešančią visą save į gilių minčių būrelį.

SAMANE. Dar saulutė gan aukštai varkauose, o kamanė jau nuovargiu apkabinusi smilgos varpą nakties poilsui, gelsvą nugarą atsukusi į vėsesnį trumpėjančių dienų vėjelį, vos pajudėdama, kai švelniai pirštu paglostai. Saldus miegas Tavo prieglobstyje, Viešpatie, nuramina skubius žingsnius.

SKAIDRŪS ŽIEDAI. Iš akmenyse plyšelio auga pasisėjusi, kone krūmu tapusi piktžolė sviesto spalvos žiedais, nebodama nei nepalankios aplinkos, nei nepatrauklaus patvorio, nei negailestingų praeivių, savo išdidžias galvutes aukštyn keldama ir išskėsdama žalias rankas, lyg pasaulį atlaidžiai aprėpti.

MATAVIMAS. Laisvalaikiu pakelėje sudėtus kuoliukus ir skaičius rūpestingai seka, apspręsdama žingsnio ir žingsnių nuotolį. Pakaks drąsių žingsnelių prie Tavęs prisiartinti, Viešpatie.

AUDRA. Šlapi, sušalę ir išsigandę susispičiame pastogės viduryje, neramiai dai-

rydamiesi aplink pro žmones, stulpus, liūtis sroves, ieškodami Tavo ramaus veido ir raminančio balso, Viešpatie.

MIŠKE. Geležiniai mūsų pjūklo dantys kramto gumbuoto klevo kamieną, kol medinis kylis atšoka, ir milžinas lėtai ir vis smarkyn virsta tarp tebestovinčiųjų, dusliai į žemę trenkdamas, kai iš mūsų širdžių nejučiomis išsiveržia gailus atodūsis, medį lydintis iš gyvybės į išdrožinėtą stogastulpį. Širdyje ir vienas kitą lyg atsiprašome, liudydami gyvybės vientisumą ir žadėdami visą nuo kelmo ligi lapų panaudoti, kad medžio auka nebūtų veltui.

KOPLYTĖLĖ. Jauna mergytė savo lėlę įkelia ir pasodina medyje kabančios koplytėlės pakraštyje, rankas atitraukia ir ramiai žiūrėdama pastovi. Mes visi norime arti Tavęs būti, Viešpatie.

PRIEŠ ĮŽODĮ. Nujaučiame, žinome tą paslaptinę jausmą, kai ruošos pokalbiai, uždaviniai ir viltys artėja prie tikslo valandėlės: viskas atlikta, viskas pasakyta ir paruošta tvarkingai ir laiku. Be žodžių apsikabiname ir pirštus suspaudžiame tam, kad būtume vienas kitam kartu.

ĮŽODIS NAKTĮ. Tyliai renkamės prie laužo pušų apsuptame uolienos iškyšulyje, lyg į stiklo kalną lipantieji pasakos senoliai. Mėnesienos rūke iš įpratimo atskiriame vėliavos vos įžiūrimas tris spalvas, savo laikais, savo sąlygomis ir savo ryžtu žengdami į eiles tų, kurie kitur ir kitais laikais savo ištikimybę iš širdies prižadėjo.

KAKLARAIŠTIS. Jaunas veidelis stebi naujame kaklaraištyje rišamą atminties mazgelį, stengdamas suvokti, ką ir kaip šiuo judesiu vienas kitam išsipareigojame.

PO ĮŽODŽIO. Ankstų rytą nauji mėlyniai kaklaraiščiai itin šviečia, kai prie pirmųjų naujos dienos garsų jungiasi džiaugsmingas klegesys, nė kiek neneigdamas šios nakties slėpinių, išbudinusių naujas viltis.

KRISTAUS KŪNAS. Lūpose ir vaiko, jaunuolio vardas, ir Kristaus. Jaunos akys, lyg sielos šulinėliai ir dvasios švieselės, žiūri kiaurai į akis, kai mus jungiantį tikėjimą liudija rankose perduodama Duona.

ISPAŽINTIS. Dar per mažas Susitaikymo sakramentą švęsti, o per bendruomenines apeigas išrieda gaili ašarėlė. Tu mus palieti, Viešpatie, savo metu, savo būdu, ir mūsų širdims dar nedrįsus prašyti.

ŽASELE. Rudens lapus barsto vėjas, daug aukščiau nešdamas žąsų sueiliuotus sparnus. Nei vieni, nei kiti neišblaško jauno žmogaus, linkstančios saulutės spinduliuose ieškančio Tavo šviesos ir įkvėpimo, Viešpatie.

NAKTIES TAKU. Tvirtai švelniai sukibusios žaidėjų rankos, bailios kaip mažyčių, drąsios kaip į gyvenimą žengiančių savom jėgom.

LAUŽAVEDE. Jos rankos lyg baletą šoka, jungdamos dainos balsus į sklandžią pynę. Kaip vandens srovė ar ugnies liepsnos traukia akį ritmingi judesiai, apibrėžti šviesos krašteliais, rodantys ir viliojantys už žodžių glūdinčion mintin, už dainų bundančiai tikrovei.

TELESKOPAS. Laukiančiųjų eilutė trumpėja, kai pirmą kartą savo jauname gyvenime iš arčiau pamato kaimynines planetas su spalvų, raštų ir spindesio bruožais. Žvaigždėto dangaus begalinėje plotybėje nesijaučiame tiek vieni ar tokie maži, Viešpatie, kai savo galybe ir globa esi su mumis.

KANKLĖS. Rodos, ne ten atokiau, o čia pat viduje virpa istorijos sluoksniais snaudžiančios stygos, sužadindamos protėvių rūpestingai sutelktą gyvybę nežinomai ateičiai.

DŪDELĖ. Šimtai akyčių įsmeigti į jaunos fleitos mįslingą dainą, suglaudžiančią visus artyn ir pakeliančią mūsų būvį ten, kur visados su Tavimi gyventi trokštame, Viešpatie.

POKALBIS. Dainos išdainuotos, įspūdziai išvaidinti, šūkiai pro lapus ir viršūnes pranyko, išsiskirstė ramiai poilsiui. Prie rausvo laužo dviese sėdėdamos dalinasi joms svarbiomis mintimis, nelaukiančiomis rytojaus.

DAINA TOLI. Vakaro tylos nedrumsčia iš toli girdima daina, jos melodija duoda vėsiam rūkui prasmę ir švelniai jungia visa, kas yra.

SKAIDRIĄ NAKTĮ. Ar per daug išdidus esu, Viešpatie, jausdamas, lyg visos planetos bei žvaigždės šviečia ir juda ir man, kai pievon išeinu aiškiau Tavo balso išgirsti?

STOVYKLINIS SUDIEV. Daug kartų iš toli ir iš arčiau mūsų žvilgsnių žingsniai susitiko, kai stengėmės perduoti ir išgyventi, kas brangiausia. Kai po savaitės mojame "Sudiev!", rankos susikimba ir nejučiomis dešinioji prideda skautišką ženklėlį.

Pliusai ir minusai būti lietuviu svetimame krašte

Ina Šilgalytė

Kas yra lietuvis? Žodynas aiškina, kad lietuviai tai yra tauta, gyvenanti Lietuvos ribose ir kalbanti baltų kilmės kalba. Lietuvis yra tos tautos žmogus. Šis paaiškinimas mums pasako, kas yra lietuvis, tačiau ne visi lietuviai gyvena Lietuvoje. Daug yra išsisklaidžiusių po visą pasaulį: Europoje, Pietų ir Šiaurės Amerikoje, Australijoje ir net Azijoje. Po Antrojo pasaulinio karo daugiausia lietuvių atsirado Amerikoje. Jie čia atskiruose miestuose sudaro įvairaus dydžio lietuvių kolonijas. Lietuvis ne būtinai turi būti gimęs ar gyvenęs Lietuvoje. Aš esu gimusi Amerikoje, bet vis tiek save laikau lietuvaite.

Svetimame krašte gyvendama, dažnai pastebiu, kad daug žmonių nežino, kas yra lietuvis arba kur yra Lietuva. Kai kas manęs paklausia, aš mielai jiems papasakoju. Pastebėjau, kad mano draugės vis labiau domisi lietuvybe ir vis dažniau klausia apie mūsų kraštą. Kodėl? O dėl to, jog jos skundžiasi, kad jų gyvenimas kartais labai nuobodus, palyginus su mano. Būdama lietuvaite, aš turiu daug progų dalyvauti visokiuose renginiuose. Lietuviai dažnai ruošia koncertus, parodas, minėjimus, iškylas. Aš priklausau "Grandinėlės" šokių grupei, ateitininkams, lankau Šv. Kazimiero lituanistinę mokyklą. Visi šie užsiėmimai ir organizacinis gyvenimas praturtina mano kul-

tūrą, žodyną ir galvosena. Svarbiausia — padeda man susiformuoti pasaulėžiūrą. Jaučiu, kad mokėjimas lietuvių kalbos man padeda ir kitų kalbų mokantis. Lietuvių kalba yra viena iš seniausių kalbų pasaulyje. Mokydamasi prancūzų kalbos, geriau galiu ištartį jų žodžius negu mano draugės amerikietės.

Draugės domisi mano lietuvišku gyvenimu, tačiau jos nesupranta, kaip aš suspėju viską atlikti. Čia ir atsiranda minusai. Nors lietuviybė man yra daug padėjusi pasiekti iki šiol, bet kartais susidaro sunkumų, norint dalyvauti abiejose kultūrose. Pvz., šeštadieniais aš lankau lietuvišką mokyklą. Pradžios mokykloje ypač buvo sunku dalyvauti sporte, nes žaidimai vykdavo šeštadienio rytais. Dažnai net visokie išėjimai turėjo būti atidėti dėl pamokų. Kai pasakau draugams, kad negaliu išeiti, tai jie nesupranta ir klausia: "Kam tu eini į tą mokyklą?" Jie nesupranta, kad be darbo ir sunkiai įdėtų pastangų ir lietuviybė neišsilaikytų.

Nors sunkumų, surištų su lietuviybe, atsirado mano gyvenime ir, be abejo, ateityje atsiras, aš vis tiek džiaugiuosi, kad esu lietuvaitė. Ateityje labai norėčiau aplankyti savo tėvų gimtąjį kraštą ir mano Tėvynę Lietuvą.

Lietuvių kalba, kultūra, o svarbiausia žmonės praturtina mano gyvenimą. Nėra laiko nuobodžiauti. Gyvenimas prasmingesnis ir turtingesnis.

Dėl ko jaunimas pradeda rūkyti, gerti ir naudoti narkotikus

Vaiva Vėžytė

Vaikai pasijunta užgniaužti. Tėvai valdo jų visą gyvenimą: pasako, ką galima daryti ir ko negalima; kaip elgtis, rengtis ir t.t. Niekas neklausia vaikų nuomonės, nekreipia dėmesio į jų reikalavimus ir norus, tarytum vaikai visai net žmonės nebūtų. Tai atsitinka todėl, kad tėvai nesistenčia su savo vaikais susipažinti, nežino jų

minčių ir jausmų. Viskas vyksta labai paviršutiniškoje plotmėje.

Vaikai jaučiasi labai nelaimingi ir ieško išeičių iš tokios padėties. Jie nori atsikratyti jausmu, kad yra nesvarbūs, nesuprasti ir nemylimi. Jie pradeda daryti tai, kas tėvams nemalonu, ką jie draudžia daryti: rūkyti, gerti, vartoti narkotikus. Tai yra lyg vaikų sukilimas prieš tėvų autoritetą, net tada, kai vaikai žino, kad alkoholis, cigaretės ar narkotikai jiems patiems yra kenksmingi. Netinkamas elgesys yra kerštas tėvams.

Kita priežastis, kodėl jaunuoliai (o kartais ir jauni vaikai) geria, rūko ar vartoja narkotikus, yra dėl to, kad vaikai nori būti populiarūs ir todėl elgiasi, kaip jų draugai elgiasi. Jie nenori pasirodyti labai nesubrendusiais arba bailiais, nes draugai juoksis ir erzins. Niekas nenori jaustis niekam tikęs... o taip jaučiamasi, kai draugai iš tavęs šaiposi.

Šiais laikais jaunuoliai turi daug problemų ir yra labai "įsitempę". Tėvai reikalauja geriausių pažymių, draugai reikalauja, kad būtum geras sportininkas, mėgtum, kas jiems patinka (o be draugų juk negali gyventi!). Jaunuoliams pasidaro per sunku patenkinti visų reikalavimus. Jiems reikia atsipalaiduoti nuo visų tų spaudimų, pabėgti nuo problemų. Jie pradeda užsimiršimo ieškoti alkoholyje, narkotikuose ir net cigaretėse.

Gaila pripažinti, kad narkotikai, alkoholis ir rūkymas šiuo laiku pasaulyje yra vaikų ir jaunuolių plačiai vartojamos blogybės. Dar labiau gaila pasakyti, kad tas naudojimas greitai nepasibaigs, nebent tėvai ir suaugusieji pradės jaunimą ir vaikus suprasti ir juos traktuoti kaip žmones.

■ Kard. J. Bernardinas dalyvaudamas Lietuvių religinės šalpos sidabrinio jubiliejaus iškilmėse, buvo apdovanotas specialiu žymeniu už gynimą Lietuvos reikalų. Savo kalboje parodė daug užuojautos priespaudą kenčiantiems Lietuvos katalikams ir pažadėjo JAV vyskupų konferencijoje paremti vysk. P. Baltakio pasiūlytą rezoliuciją Lietuvos klausimu.

Rasa Miliauskaitė

KOŠMARAS

Vilties žlugimo voratinklis
vilioja vingiuojančiais siūlais
link pamišimo
bevardė siela
miglose aukojama
lyg ugniakurui
išpilta šaltu prakaitu
slegiama mėšlungiško dusinimo
kantriai laukianti pabudimo.

AKYS

Giliai įdubusios akys stebi
per plikas šakas
kol vynmedis įpainioja
lazdynų spalvos lėlytę
lyg aistringas apglėbimas
pasilieka vien tik jautria nuotaika.

EŽERO KRANTUOSE

Laisvė
neribotuose namuose
išvaduota iš visu kūno aptvėrimų
siekti asmenybės galimybių
atrastos akimirkai
smėlyje išmintose pėdose
prieš laiką nuneštos
vis artėjančios, kylančios
vienarūšės bangos
Krantė
lyg nuzulintas akmenukas
nepasiduodu.

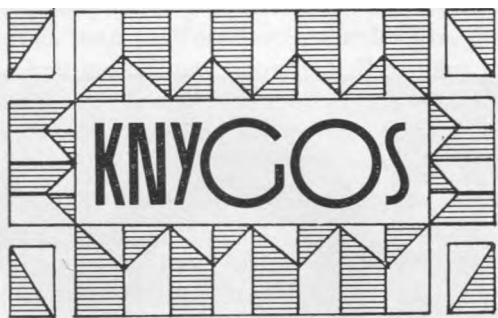
Rasa Miliauskaitė.

TURNYRAS

Prakaitas
lyg upės raibuliavimas
susiliejo mano rankose
kai suėmiau raketę
norėdama nugalėti
visas nepasisekimo užtvaras
atmušiau kirtį
su jėga iš tavo palaikančios meilės
netrukus supratau
kad tikras menas
vis mums pasiekiamas.

TRAUKINYS LAIKU

Tartum ant mano veido
švilpimo garsas įsiskverbė
kaip žalojanti liga
vakaro tylumoj
atvira burna
lyg paralyžiaus ištikta
stoviu geležinkelio bėgiuose
vienu beviltišku riksmu
prablunka visi siekimai
nes šįkart traukinys laiku.

Kai Vilniaus liepos žydi

Alf. Tyruolis

Turbūt retas kuris Lietuvos miestas taip apipintas padavimais ir legendomis, kaip jos sostinė Vilnius. Garsiausias tų padavimų yra Gedimino sapnas apie geležinį vilką ir su tuo susijusį Vilniaus įkūrimą. Daug tų padavimų ir legendų žmonėse ėjo iš lūpų į lūpas, o kai kurie buvo ir užrašyti. Iš jų žinomi, pvz., J. Vingio "Vilniaus padavimai" (1931), parašyti pagal istoriko W. Zahorsio "Vilniaus legendas ir padavimus", kuriuos į lietuvių kalbą vertė J. Juškytė 1928 m. Rašytoja Šatrijos Ragana-Marija Pečkauskaitė irgi buvo išleidusi padavimų knygą "Istorijos pasakos" (1906), kur buvo įdėta ir padavimų apie Vilnių. Tačiau visi tie padavimai yra istorinio, ne literatūrinio pobūdžio.

Neseniai išleista rašytojo Pauliaus Jurkaus knyga "Kai Vilniaus liepos žydi" yra literatūriškai apdoroti daugiausia su Vilniumi susiję padavimai bei pasakojimai (sakmės). Nors knygos išleidimo data yra 1985 m., bet iš tikrųjų ji pasirodė 1986 m., kai jos autorius Paulius Jurkus šventė 70-ąjį gimtadienį. Prozininkas ir poetas, dailininkas ir žurnalistas ("Darbininko" redaktorius nuo 1951 m.), Paulius Jurkus jau keliomis grožinės literatūros knygomis yra pakankamai gerai išitvirtinęs lietuvių literatūroje.

Dabar išleistoji knyga "Kai Vilniaus liepos žydi" yra jo 4-oji beletristinė knyga. Jo debiutinė knyga buvo "Pavasaris prie

Varduvos" (1954 m.), kur 5 realistinio pobūdžio pasakojimai perpinti romantiniais vaizdais. "Draugo" romano konkursą laimėjęs romanas "Smilgaičių akvarelė" (1957) atskleidė kelių Žemaitijos miestelio veikėjų charakterį. Romane daugiau dėmesio kreipta ne tiek į veikalo fabulą, kiek į veikėjų pergyvenimus, jų psichologinę būseną. Kaip poetas, Paulius Jurkus daugiau žinomas periodikoje ar antologijose spausdintomis eilėmis ir romantine poema "Juodvarniai" (1976). Jo poezija tradicinė, su neoromantinėmis žymėmis, rimuojama gana tobulai.

Bet bene tikroji Pauliaus Jurkaus kūrybos sritis bus legendinio tipo pasakojimai, ir čia jis artimesnis rašytojai Nelei Mazalaitėi, kuri, kaip ir švedų rašytoja Selma Lagerloef, uoliai puoselėjo legendinio pobūdžio pasakojimus (pvz., "Gintariniai vartai", 1952 m. ir kt.). P. Jurkaus ankstesniajame Vilniaus legendų rinkinyje "Ant Vilnelės tilto" (1968) buvo pavaizduota Vilniaus praeitis, jo garsas ir kasdieninis gyvenimas.

Dabar išleistojo P. Jurkaus knygoj "Kai Vilniaus liepos žydi" yra 10 legendinių pasakojimų, paskirstytų į du skyrius, kurių vienas pavadintas "Žibuntai, vasarą atnešk", o kitas — "Pirkkliai pardavė gelumbę". Visas rinkinys autoriaus pavadintas "Žibunto sakmės apie Vilnių". Žibuntas — magiška ar mistiška asmenybė, Vilniaus universiteto gamtos mokslų (ornitologijos) profesorius. Šių pasakojimų tematika sukasi apie istorinius, gamtinius, su menu susijusius įvykius bei pergyvenimus. Istorinei temai priklauso "Karaliaus sapno dovana", "Drąsūs jūrininkas", "Bokštas". "Karaliaus sapno dovana" yra lyg ir Gedimino sapno paralelė: kaip karaliaus Gedimino sapnas apie geležinį vilką reiškė Vilniaus miesto įkūrimą, taip karaliaus Stepono Batoro sapnas apie plytas, panašias į knygas, išpranašavo Vilniaus universiteto įkūrimą (taip tą sapną išaiškino Žibuntas). Į šiuos istorinius pasakojimus įdėta gana daug autoriaus vaizduotės. Kiek jie turi ryšio su pačia istorine tikrove, bus sunkiau

patikrinti, nes legenda lieka legenda, kar-
tais su vos menamu istoriniu pagrindu.

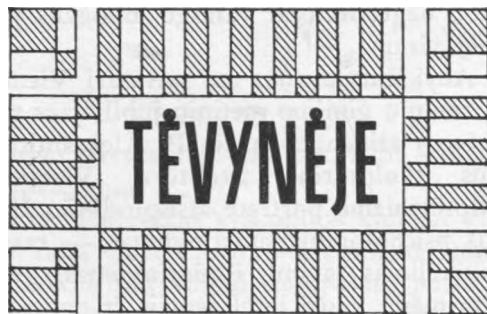
Gamtos motyvą randame keturiuose pir-
mojo skyriaus pasakojimuose. Tai "Didysis
dailininkas" (Ruduo), "Baltoji valdovė
(Žiema), "Geri draugai" (Pavasaris),
"Darbščioji tarnaitė" (Vasara). Šie pasa-
kojimai labiau tiks jaunimui pasiskaityti.
Tuose pasakojimuose yra kiek ir meninio
motyvo, kurio dar daugiau yra pasakojime
"Pirklys ir jo trys sūnūs". Tai primena liau-
dies pasaką apie tris brolius — du gudrius
ir trečią paiką. Bet tas paikasis paprastai
daugiau laimi nei tie gudrieji. Taip ir šiame
pasakojime: du pirmieji broliai nutausta, o
tas trečiasis tampa garsiu Vilniaus meninin-
ku-auksakaliu.

Daugiau paties autoriaus vaizduotės
kurtais pasakojimais yra "Žibintas" ir
"Snaigė", kurie irgi bus artimesni jaunajam
skaitytojui, bent savo pamokoma idėja: ge-
ri darbai lieka neužmiršti, gyvenimo laimė
randama ne vien turtuose.

Apskritai šiuos legendinius pasakojimus
skaitys, kaip minėta, ne vien vyresnieji skai-
tytojai, bet ir ypač jaunimas, tiek dėl peda-
goginės pasakojimų reikšmės, tiek dėl fik-
tyvinio jų pobūdžio. Jeigu jaunimas dabar
taip labai mėgsta skaityti vad. "moksline
fikciją", kodėl neturėtų skaityti ir "roman-
tinės fikcijos", ypač dėl jos artimumo Lie-
tuvos istorijai ir gamtai? Tai žymiai prisi-
dėtų prie lietuviybės išlaikymo jaunojo
kartoj išeivijoje.

Lengvas autoriaus pasakojimas vietom
pajvairintas ir humoristiniais brūkšniais,
kaip pvz., "Ordinais apkabino visą dailinin-
ko krūtinę, o kai nebeliko vietos, tai ordi-
nus susagstė ant jo nugaros" (p. 31). "Ir
žmonės žiovavo. Ir jų šliurės žiovavo" (p.
40). O vaizduotės išradingumą mėgstan-
tiems ypač patiks ir toks literatūrinis kęs-
nelis: "Tai buvo svarstyklės, kuriomis ga-
lėjai pasverti visa, net karaliaus brangų
plauką, net miesto kiekvieną namą. Ir dar
daugiau — galėjai pasverti krosnį, stalą,
varpus, jų iš bokšto neiškabinęs" (p. 123).

Autoriaus kalba lengva, neapsunkinta
retais ir jaunimui sunkiau besuprantamais

Skyrių tvarko GEDIMINAS VAKARIS

**PROF. PETRAS ALEKSANDRAVIČIUS —
LIETUVIŲ SKULPTŪRINIO PORTRETO
MEISTRAS**

Vilniuje, einant Lenino prospektu, jau-
kioje aikštelėje galima pamatyti mūsų liau-
dies rašytojos Žemaitės skulptūrinę struk-
tūrą, sukurtą nusipelnusio meno veikėjo,
Lietuvos liaudies dailininko, profesorius
Petro Aleksandravičiaus. Už šį kūrinį skulp-
toriui buvo paskirta valstybinė premija.

Liaudiškai apsirengusi XX a. pradžios
valstietiškais drabužiais, sėdi susimąsčiusi,
pilna vidinio išraiškingumo ir gyvenimo iš-
minties kaimietė moteris. Išorinis paprastu-
mas ir vidinis turtingumas bei didingumas
— tai ryškumas, kuriuo paremta šio kūri-
nio struktūra.

Kuršėnuose pastatytas XIX a. lietuvių
kultūros veikėjo Lauryno Ivinskio pamink-
las, kurio autorius tas pats prof. skult. P.
Aleksandravičius. Šis paminklas daro didelį
įspūdį biusto sandara ir tvirta papėde. Pa-
minklas gerai atliepia to laikotarpio dvasią
ir šio energingo, ryžtingo, gyvenimo sun-

žodžiais. Tik kai kur skaitytojas turės pasi-
taisyti vieną kitą spaudos klaidelę, pvz. vė-
sulas (= viesulas), melsvumas (= melsvu-
mas), sužiuro (= sužiuro), senai (=seniai),
jūriūnas (= jūrūnas) ir kt. Knygą gana
nuotaikingai meniškai apipavidalino pats
autorius.

Paulius Jurkus. KAI VILNIAUS LIEPOS 2YDI;
Žibunto sakmės apie Vilnių. Išleido Varduva,
Brooklyn, NY, 1985 m. 159 pusl., kaina nepažy-
mėta.

kūmų užgrūdinto ir valingo žmogaus ypatybių visumą.

Anykščiuose 1982 m. pavasarį Vienuolio 100-ųjų gimimo metinių jubiliejaus proga buvo atidengta nauja P. Aleksandravičiaus skulptūrinė struktūra. Vienuolio skulptūriniame portrete atsispindi šio žmogaus psichologinis sudėtingumas — ramus pasitikėjimas savimi, išmintingumas, gyvenimo meilė, tauri inteligencija ir paprastumas.

Skulptorius dar savo kūrybinio kelio pradžioje yra sukūręs įdomų, vyrišku grožiu ir skausmo žyme paženklintą prof. J. Kuzminsko portretą. Jaunatviško polėkio, nuoširdumo kupinus dailininkų M. Bulakos, V. Vizgirdos, skulptorių J. Kėdainio, N. Petrulio, keramiko L. Strolio, tapytojo I. Vienožinskio ir kitų savo darbo draugų portretus.

Skulptorius kuria, surasdamas ir pabrėždamas tai, kas žmoguje gražiausia ir tauriausia, brangiausia ir reikšmingiausia. Tokie yra poetų V. Mykolaičio-Putino, E. Mieželaičio, A. Miškinio, akademiko J. Kriščiūno, kompozitoriaus K. Kavecko, 1863 m. sukilimo Lietuvoje vado A. Mackevičiaus portretai.

Skulptorius-dailininkas jau peržengęs aštuntą dešimtmetį. Įvairaus žanro skulptūriniuose darbuose, lyriškose akvarelėse ir vingriose piešinių linijose bei visoje dailininko kūryboje aptinkamas taurus grožis, jaučiamas kaip nušlifuito gintaro švytėjimas.

FILMAS APIE M. K. ČIURLIONĮ

Lietuvos televizija sukūrė naują dviejų dalių spalvotą meninį filmą — "Žalčio karūna". Tai pasakojimas apie lietuvių dailininko, kompozitoriaus ir kultūros veikėjo Mikalojaus K. Čiurlionio gyvenimą ir jo kūrybą.

Pirmoje filmo dalyje pasakojama apie M.K. Čiurlionio gyvenimą, ankstyvąją jaunystę. Tai vaizdai iš gyvenimo Dzūkijoje ir Vilniuje, studijų Varšuvoje ir Leipcige. M. K. Čiurlionio vaidmenį atlieka Kauno dramos teatro aktorius, nusipelnęs artistas V.

Masalskis. Sofiją vaidina Šiaulių dramos teatro aktorė R. Krilavičiūtė.

Antroji filmo dalis skiriama M.K. Čiurlionio gyvenimo ir kūrybos Peterburgo laikotarpiui.

"Žalčio karūnos" redaktorius K. Puras sako, kad ekrane bandoma apmąstyti šio menininko gyvenimą, kelią į kūrybos aukštumas ir pasaulinį pripažinimą. "Žalčio karūnos" scenarijų parašė E. Ignatavičius.

Naujojo telefilmo žiūrovai girdės M.K. Čiurlionio muziką — fortepijoninius preludus, harmonizuotas lietuvių liaudies dainų melodijas, ištraukas iš simfoninių poemų "Miške" ir "Jūra". Filmą režisavo nusipelnęs artistas B. Talačka. ("Tiesa")

FOTOGRAFIJOS MENO DRAUGIJA

Savo kūriniuose lietuviai fotografai nuolatos įamžina Lietuvos kaimą. Kaimo tema yra viena iš pagrindinių lietuviškosios meninės fotografijos kryptių. Žymus šios temos pradininkas buvo kraštotyrininkas ir fotografas Balys Buračas (1897-1972). Dar prieš II pasaulinį karą jis daug keliavo po Lietuvą ir fotografavo kaimo buitį, papročius, šventes, žmones — piemenėlius, artojus, grėbėjas, dievdirbius, dainininkus, pasakotojus, muzikantus. 1937 m. už kraštotyrinės nuotraukas Balys Buračas buvo apdovanotas Paryžiaus pasaulinės parodos aukso medaliu.

Didelės permamos įvyko Lietuvos kaime po karo. Jų pirmuosius žingsnius įamžino tuometinių laikraščių ir žurnalų fotokorespondentai. Lietuvos fotografai neretai imasi tematinių ciklų, kurių ne vienerius, o keletą ir net keliolika metų. Tokius ciklus fotografavo Algimantas Kunčius — "Sekmadieniai", Romualdas Rakauskas — "Žydėjimas", Aleksandras Macijauskas — "Turgus", Romualdas Požerskis — "Kaimo šventės". Nemažai kaimo atstovų galima pamatyti ir vieno iš žymiausių fotografu Antano Sutkaus. Jis jau beveik dvidešimt metų kuria ciklą — "Lietuvos žmonės". Antanas Sutkus nuo 1969 m. vadovauja Lietuvos fotografijos meno draugijai.

("Laikas ir žmonės")

BAŽNYČIOS PADĖTIS LIETUVOJE

Juozas Prunskis

Lietuva mums be galo brangi. Mes gaudome žinias apie ją. Tačiau neužtenka žinoti apie jos gamtą, naujas statybas, sportininkų bei rašytojų išvykas ir kitus panašius dalykus, kuriuos perduoda iš ten ateinanti spauda. Mums svarbu žinoti, kaip laisvai gali lietuviai kvėpuoti savo tėvų žemėje, o apie tai daugiau sužinome iš pagrindžio spaudos. Jau daugelis tos spaudos platintojų kenčia okupanto darbo stovyklose ir kaulėjimuose. Jų laisvės ir kartais gyvybės auka yra gyvas liudijimas, kaip svarbu, kad šios su tokiu pavojumi skelbiamos žinios kuo plačiau pasklistų.

Naujausiame, 71-me, "LKB Kronikos" numeryje randame skaudų skundą, kaip okupantai skriaudžia lietuvius, atiminėdami bažnyčias: "Tikintieji savo lėšomis ir su valdžios leidimu pastatė Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią. Ateistai ją atėmė ir paverė filharmonijos sale. Gargždų tikintieji jau kelinti metai prašo leidimo paaukštinti bažnyčią, nes trūksta oro — vietinė valdžia neleidžia. Alytaus rajone, Ryliškėse, tikintieji, neturėdami bažnyčios, meldėsi privačiame name — bedieviai išvaikė; pasistatė statinį kapinėse — nugriovė, tikinčiuosius išvaikė. Telšių rajone, Rainių miškelio pakraštyje, stovėjo kryžius; nakties metu karieiviai jį susprogdino. Ar dar gali būti didesnis tikėjimo persekiojimas, kai panaudojama net kariuomenė ir ginklai?"

KALINAMO KUNIGO LAIŠKAS

Okupantų kalinamas kun. Jonas Kastytis Matulionis viename laiške rašo: "Mano prasmingiausios dienos buvo ne tada, kai plojo Maskvos ir Vilniaus salėse; ne tada, kai, pasakius vardą, suūždavo aplodismentai (kun. J.K. Matulionis studijavo Vilniaus konservatorijoje ir už giedojimą bažnyčioje buvo iš jos išmestas), bet kunigystėje. Jau dintis, aukojant šv. mišių auką; kartu verkti su penitentu, guosti ligonį; krikštijant vaikėlį, įsakmiai įprašyti tėvus būti jam gy-

venimo pavyzdžiu... ir visa, kam kunigystė įpareigoja".

127 Panevėžio vyskupijos kunigai pasirašė raštą Gorbačiovui, atkreipdami dėmesį, kad tikinčiųjų vaikai mokyklose persekiojami, terorizuojami už bažnyčios lankymą, prievarta įrašomi į ateistines organizacijas prieš savo tėvų valią. Nesirašantieji grasina, kad negalės įstoti į aukštesniąsias mokyklas. Įsirašiusiems draudžiama atlikti religines pareigas, o aktyviai dalyvaujantieji pamaldose kai kurie abiturientai net nepreleidžiami prie abitūros egzaminų.

Įvairūs valstybės tarnautojai, mokytojai negali viešai atlikti savo religinių pareigų, kaip reikalauja jų įsitikinimai ir sąžinė. Tikintieji mokytojai turi kalbėti ateistiškai prieš savo sąžinę. Sovietų konstitucija garantuoja visų piliečių lygybę, bet... ateistams viskas: spauda, radijas, televizija, o tikintieji prie šių komunikacijos priemonių neprileidžiami.

Ateistams tarnauja visos mokyklos, pradedant vaikų darželiu ir baigiant universitetu, o tikinčiųjų tėvų vaikus net katekizmo pamokyti draudžiama bažnyčiose; už pamokymą kunigai baudžiami. Tikintiesiems negalima ruošti ekskursijų, pasisamdyti automobilį, net taksį, negalima nuvykti į atlaidus, pvz., Šiluvą, Žemaičių Kalvariją - Varduvą. Ne visuomet leidžiama ligoninėn prieš mirtį pasikviesti kunigą. Neleidžiama pasimelsti prie tikinčiojo, pašarvoto salėse, kaip įprasta katalikams. Ateistiniai pareigūnai kišasi į kunigų paskyrimus, perkėlimus, kandidatų į vyskupus, į vyskupijų valdytojus parinkimą.

LAISVĖ TIK ATEISTAMS

72 Vilkaviškio vyskupijos kunigai per vyskupijų valdytojus kreipėsi į vyriausybę, siekdami, kad nebūtų trukdomas vaikų katekizavimas, kad būtų grąžinta Vilniaus katedra ir Klaipėdos bažnyčia, kad nebūtų verčiama stoti į ateistines organizacijas, kad

būtų leista grįžti ištremtam vyskupui Steponavičiui, kad tikintiesiems būtų leista naudotis tokia pačia žodžio ir spaudos laisve, kokia naudojasi ateistai.

79 Vilkaviškio vyskupijos kunigai pasirašė raštą Gorbačiovui, prašydami, kad kunigai S. Tamkevičius, A. Svarinskas, J.K. Matulionis būtų išleisti iš kalėjimų, nes jie nuteisti už ištikimybę Dievui ir Bažnyčiai.

NELEIDŽIA LAIDOTUVIŲ PROCESIJŲ

Joniškyje religinių reikalų tvarkytojo pavaduotojas Juzėnas, susišaukęs bažnyčių komitetų narius, įsakinėjo, kad nevalia vaikų katekizuoti, nevalia laidotuviuose rengti procesijų su kryžiumi ir vėliavomis, nevalia bei leidimo kviesti kaimyninius kunigus į atlaidus.

Šilalės klebonas kun. A. Ivanauskas už vaikų mokymą tikybos nubaustas 50 rublių pabauda. Gargžduose 1985 m. gruodžio 30 d. kun. Antanas Šeškevičius buvo iškviestas į Laugalių senelių invalidų prieglaudą ap rūpinti sakramentais sunkiai sergantį ligonį. Ta pačia proga norėjo dvasiniu patarnavimu pasinaudoti ir kiti ligoniai, tačiau prieglaudos direktoriaus pavaduotoja vaikė visus, kurie tik norėjo susitikti su kunigu. Taip pat kun. A. Šeškevičius už ėjimą laidotuvių procesijoje iš bažnyčios į kapines buvo nubaustas 40 rublių. Kai jis atsisakė mokėti, buvo konfiskuotas jo radijo aparatas.

Tauragnų klebonas kun. Bronius Šlapelis buvo nubaustas 25 rubliais už tai, kad be ateistų valdžios leidimo pasikvietė kaimyninių parapijų kunigus į atlaidus. Vievio klebonas kun. Antanas Černa buvo nubaustas 50 rublių už tai, kad šv. Petro ir Povilo atlaidų metu bažnyčioje pamaldas laikė ir pamokslą pasakė svečiai kunigai, pirma nepaprašius leidimo juos pasikviesti.

UŽ LAIŠKUS KALINIAMS IŠMETA IŠ MOKYKLOS

M. Gudaitytė už laiškų rašymą kaliniams kunigams buvo išvaryta iš medicinos mokyklos. Kai ji nuvažiavo į kitą medicinos mokyklą, esančią Utenoje, kur norėjo gauti leidimą užbaigti mokslą, mokyklos direktoriaus pavaduotoja telefonu susisiekt su val-

džia Kaune ir Gudaitytei pareiškė, kad mokykla teruošia medikus ateistus, ir atsisakė ją priimti.

Prienuose 1670 tikinčiųjų pasirašė raštą Gorbačiovui, pranešdami, kad kunigai terorizuojami už parapiečių lankymą. Prašo nutraukti kunigų terorizavimą ir leisti lankyti kunigams tikinčiųjų butuose.

Nežiūrint tokios kietos spaudos, tikėjimas Lietuvoje gyvas. 1986 m. liepos 2-9 d. į Žemaičių Kalvarijos atlaidus susirinko minios žmonių, ypač daug jaunimo. Procesijoms į kalnus vadovavo Telšių vyskupas Antanas Vaičius. Kalnuose prie koplyčių buvo sakomi pamokslai. Buvo išdalinta 23.000 Komunijų.

Į KARCERĮ UŽ BADO STREIKĄ

O kiek kenčia lietuviai idealistai patriotai! V. Skuodis buvo dešimčiai dienų uždarytas į karcerį "už nepagrįstą bado streiko paskelbimą". Yra žinių, kad Gintautui Iešmantui prailginta bausmė. Jis yra baigęs aukštąjį mokslą ir dirbo "Komjaunimo tiesos" redakcijoje. Laikraščio turinys nepatiko valdžiai, užtat Iešmantą atleido, išmetė iš partijos, o vėliau areštavo ir nuteisė 6 metams į lagerį ir 5 metams į tremtį. Apie tai skelbia "Aušros" Nr. 50. "Aušros" Nr. 51 pasakoja apie aukštųjų mokyklų studentus Ričardą Andrijauską, Mečislovą ir Gintarą Tarasevičius, kurie 1983 m. bandė pabėgti į Suomiją. Jie buvo sugauti prie sienos. Nuo tada prasidėjo ne vien jų kančios, bet ir artimųjų. Tėvų namuose buvo vykdomos kratos. Sugauti jaunuoliai, nors vienas jų sirgo sunkiu plaučių uždegimu, išgabenti į Rusiją atlikti karinės tarnybos. Jie buvo izoliuoti vienas nuo kito ir atskirti nuo pasaulio. Jie buvo net kuriam laikui uždaryti į psichiatrinę ligoninę. Nepakeldama sunkios įtampos, mirė Tarasevičių motina. Jaunuoliai norėjo tęsti savo studijas, bet jiems buvo uždrausta.

KALINIO ATSIMINIMAI

"Aušros" Nr. 51 spausdinami Mordovijos kalinio Vlado Lapienio memuarai. Jis aprašo, kaip Pskovo kalėjime jis buvo laikomas drėgnoje kameroje, kur lempa taip

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

AR VISI MOKAME LIETUVOS HIMNĄ?

Gerbiamoji Redakcija,

Man atrodo, kad nemaža mūsų tautiečių netiksiai gieda kai kuriuos Lietuvos himno žodžius. Vieni gieda: "Lietuva, tėvynė mūsų, tu didvyrių žemė". Kiti: "Lietuva, tėvynė mūsų, tu didvyrių žemė". Dar kiti: "Lietuva, tėvyne mūsų, tu didvyrių žemė". Kuris iš šitų trijų variantų yra vartotinas?

Jonas B.

silpnai spinksėjo, kad nebuvo galima skaičiuoti nei dieną, nei naktį. Jis rašo, kad Sovietų Sąjungoje yra apie 10.000 politinių kalinių. Barašovo lageryje iš jo atėmė drabužius ir apvilko kalinio drabužiais. Jo drabužius įkainojo labai pigiai: už savo paltą jis buvo mokėjęs 120 rublių, o jį įkainojo tik 2 rubliais. Taigi, kai jis bus išleistas, jeigu paimtas paltas bus žuvęs, jis gaus tik du rublius. Nors buvo labai šaltas oras, bet jam neleido pasilaikyti savų šiltesnių drabužių.

"LKB Kronika" kiekviename numeryje primena kankinamus lietuvius kalinius. "Kronikos" Nr. 71 paskelbti tokie jų vardai: kun. Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius, kun. Jonas Kastytis Matulionis, doc. Vytautas Skudis, Algirdas Patackas, Jadvyga Bieliauskienė, Vladas Lapienis, Romas Žemaitis, Gintautas Iešmantas, Povilas Pečeliūnas, Antanas Terleckas, Liudas Dambrauskas, Algirdas Statkevičius. Tą sąrašą taip "Kronika" užbaigia: "... ir kiti, nešą nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!"

Aišku, kad tik trečiasis. Čia turi būti šauksmininko linksnis. Žodis **žeme** gerai rimuojasi su žodžiu **semia**.

TUMOSAI AR TUMOSOS?

Mielas Redaktoriau,

Ar nevertėtų "Laiškuose lietuviams" paskirti keletą eilučių, paaiškinant linksniavimą lietuviškų pavardžių, kurios baigiasi galūne **-a?** Jų yra daugybė, pvz.: Kudirka, Barzda, Pečiūra, Smetona, Šapoka, Tumosa ir t.t.

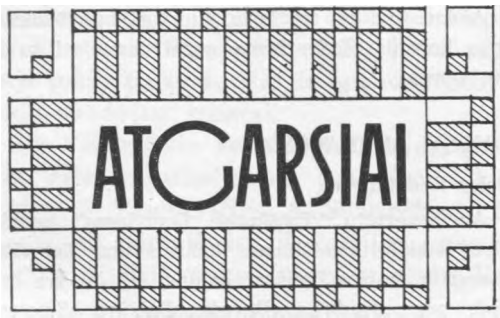
Laikraščiuose dažnai tenka skaityti šios rūšies pavardžių daugiskaitos vardininką taip rašant: Kudirkos, Barzdos, Pečiūros ir t.t. Aš esu zanavykas. Mūsų krašte visi sakydavo: Kudirkai, Barzdai, Pečiūrai, Tumosai ir t.t. Kuri vartoseną geresnė? Kaip iš tikrųjų reiktų sakyti?

A. Tumosa

Mielas p. Tumosa,

Gyvenant Lietuvoje (esu kapsas), man niekad neteko girdėti sakant: Tumosos, Barzdos ir pan. Visi sakydavo: Tumosai, Barzdai. . . Net yra ir kaimas Barzdai, bet ne Barzdos. Atrodo, kad ir kitose tarmėse daugiau vartojama ši vyriškos giminės forma daugiskaitoje. Gramatiškai, žinoma, daugiskaitos vardininkas turėtų būti Tumosos, Barzdos, Smetonos ir pan., bet kai eina kalba apie vardus bei pavardes, tai ne visuomet galioja gramatikos taisyklės. Reiktų vartoti vardus ir pavardes taip, kaip kuriame krašte vartojama. Pvz., jeigu dviskiemenės vyrų pavardės baigiasi galūne **-us**, tai jo žmonos pavardė baigsis galūne **-uvienė** (Butkus - Butkuvienė, Šalčius - Šalčiuvienė ir t.t.). Taip vartoja kapsai, zanavykai ir kt., tačiau žemaičiai sakyti Butkienė, Šalčienė. . . Bendrinė lietuvių kalba labiau pageidauja sakyti Butkuvienė, Šalčiuvienė, bet nedraudžia žemaičiams pasilikti prie Butkienės ir Šalčienės. Gal galima panašiai pasakyti ir apie Tumosus ar Tumosas. Gal čia gali padėti ir toks pavyzdys: jeigu kur nors yra susirinkę 10 studentų ir 15 studentėlių, tai sakoma, kad ten yra 25 studentai (vartojama vyriškoji giminė). Taigi ir tuo atveju, kai kalbama apie vyrą ir žmoną arba apie visą šeimą, lyg pritiktų vartoti vyrišką giminę, apibendrinant abiejų lyčių asmenis.

■ Jugoslavijos užsienio reikalų ministeris Raif Dizdarevic, lankydamasis Romoje, pareiškė, kad popiežius yra kviečiamas apsilankyti Jugoslavijoje, tik reikia dar nustatyti apsilankymo tvarką ir kitas smulkmenas. Tai ministeris pareiškė spaudos konferencijoje lapkričio 18 d.

NEPYKSTU, SENDRAUGIU VADINAMAS

Praėjusių metų lapkričio mėn. "Laiškų lietuviams" kalbos skyriuje Tėvas Juozas Vaišnys, S.J., vėję pajudina ateitininkų sendraugio vardo tinkamumo klausimą. Tema ne nauja, daugelį kartų diskutuota. Prieš kokius dvidešimt trejus metus šio varko keitimo klausimas svarstytas Ateitininkų federacijos nepaprastoje konferencijoje Niujorke. Buvo nutarta nekeisti. Dar keleri metai prieš tai tokios galvos kaip a.a. Vytautas Valaitis, Sigitas Leimonas, Algis Lukas, dr. Antanas Sužiedėlis ir aš pats buvome kaž kurios vyresnybės paskirti ir prigrasinti tol tartis, kol naują vardą nutarsime. Visai pavartėm, svarstėm, tyrėm, kitų atsiklausėm, su kalbininkais tarėmės, galvojom, kiek tik pajėgėm — nieko naujo nesugalvojom ir mes. Sendraugio vardas liko gyvas.

Jei būčiau galėjęs Toronto konferencijoje dalyvauti, būčiau balsavęs prieš vardo keitimą. Ir kaip tik todėl, kad, kaip Tėvas Vaišnys rašo, nebuvo aiškiai pasakyta, koks kitas vardas vietoj sendraugio siūlomas.

Sunku sutikti su T. Vaišnio įrodinėjimu, jog sendraugio žodis reiškia "pasenusį draugą", kaip kad senbernis reiškia "pasenusį berną". Lietuvių kalboje turime daugiau panašių žodžių, kurių reikšmė toli gražu nėra tik neigiama: senbuvis, sen galvis arba sengalvėlis, sendvaris, senkapiai, sentėvis ir t.t. Šiais laikais ir senbernis arba senmergė turėtų būti tik pavadinimas žmogaus, kuris paseno, nevedęs arba netekėjęsi. Blogo jis nieko nepadarė. Juk sentikio vardu žymime tam tikros stačiatikių sekto nari, tam pavadinimui nesuteikdami jokios neigiamos, menkinančios prasmės. Taigi ir sendraugis tėra tik mokslus baigęs Ateitininkų federacijos narys. Galų gale, kodėl ir pasenimą tektų laikyti kokia paniekinama ypatybe? Anksčiau ar vėliau, jei nenumirsim, visi pasensime. Atvirai kalbant, kai gauni iš karto trijų universitetų sąskaitas už mokslą, bendra suma viršijančias pirmojo nusi-

pirkto namo kainą, užaina didelis noras būti **sendraugiu senberniu**, arba bent jau sendraugio dvaisios vadu.

Galima būtų ginčytis, ar pavadinimas **vyresnėji ateitininkai** būtų taip jau labai geresnis. Žodis **vyresnysis** gali turėti ir laipsnį rodančią reikšmę pvz., **vyresnysis leitenantas**, **vyresnysis viršila** ir pan. Gal todėl iš esmės prieš autoritetus nusistatčiusiam jaunimui tas pavadinimas ne prie širdies. Kaip žinome, mokslų baigimas dar "vyresniškumo" nesuteikia. "Vyresnis" gali būti ir amžiumi jaunesnis.

Kažkaip sunku tikėti, kad kas nors iš sendraugio pavadinimo šaiposi. Man atrodo, kad tai labai vykusiai sudarytas žodis, kuris puikiai tarnavo ir tebetarnauja trečiajai (ar ne ketvirtajai? Red.) Ateitininkų federacijos sąjungai pavadinti. Manysčiau, reiktų jį ir toliau palikti ramybėje, ypač kad jo pakeitimas kitu tikrai neišspręs jokių "praktiškų" problemų.

Tarp kitko, nederėtų ateitininkų organizacinę santvarką maišyti **sąjungos** ir **federacijos** sąvokų. Ateitininkų federaciją sudaro keturios sąjungos, tad netikslu sakyti, kaip T. Vaišnys sako: "Juk Ateitininkų sąjungą (gali ją vadinti ir Federaciją) sudaro. . ." Ne tik "gali" taip vadinti, bet ji taip ir vadinasi.

Ateitininkų himno nevykusį išsireiškimą gamina tikrai seniai reikėjo pakeisti, ir labai gerai, kad priimtas žodis augina. Dar kada, pasitaikius progai, tikėkimės, koks nors poetas sugalvos, kaip tinkamai pakeisti ir posmelį "tilkit, nutilkit. . . neprarandant jo prasmės, bet pritaikant daugiau evangelijos dvasią atitinkančią išsireiškimą. Bet čia jau gal ne kalbos, o "teologijos" klausimas.

Arvydas Barzdukas

REDAKCIJOS PAAIŠKINIMAS

Dėkojame Arvydui už savo nuomonės pareiškimą. Jeigu taip darytų ir kiti skaitytojai, tai šis "Atgarsių" skyrius būtų įdomesnis ir galėtų dažniau pasirodyti. Čia mes dedame skaitytojų pasisakymus įvairiais mūsų žurnale keliamais ir nagrinėjamais klausimais. Tai nereiškia, kad redakcija su tais visais skaitytojų pasisakymais sutiktų. Jeigu reikia, ji prideda savo paaiškinimus.

Dažniausiai diskusijos ir nesutarimai kyla dėl to, kad vieni kitų neįstengia ar nesistengia suprasti. Turbūt panašiai įvyko ir čia diskutuojamu klausimu. Savo laiško pradžioje Arvydas pamini, kad sendraugio vardo keitimo klausimas nėra naujas: tiek daugelis ateitininkų, tiek jų vadovybė ne kartą šį klausimą kėlė. Jis rašo, kad vyresnybės buvo pa-

skirtos “tokios galvos” ir prigrasintos tol tartis, kol suras naują vardą. Tad atrodo, kad toji vyresnybė buvo pasiryžusi žūt būt esamą vardą keisti. Kad tos galvos nieko nesugalvojo, tai čia jų problema.

Arvydas stengiasi įrodinėti, kad tokie žodžiai, kaip **senbernis, sengalvis, sengalvėlis, senkapias, sentėvis**, taigi ir **sendraugis**, neturi jokios neigiamos, paniekinančios ar menkinančios prasmės. Žinoma! Kas gi sako, kad jie turi neigiamą ar menkinančią prasmę? Tai reiškia tik tai, kad jie yra seni, pasenę. Mes savo dainose su didele pagarba minime “močiutes sengalvėles”, bet jeigu sengalvėle pavadinsi vos universitetą baigusią merginą (o jeigu ji ateitininkė, tai ji vadinama sendrauge), tai vieniems bus juoko, kitiems piktumo ar dar kai ko.

Tame rašinyje buvo aiškiai pasakyta, kad sendraugis gali reikšti “draugą nuo seno” ir “seną, pasenusį draugą”. Panašiai dvi prasmės gali turėti ir žodis “vyresnysis”. Jis gali būti vyresnis už kitus amžiumi arba pareigomis. **Vyresnysis ateitininkas** reikštų tik tai, kad jis jau nėra nei jaunutis, nei moksleivis, nei studentas. Kitos organizacijos tokius vadina filisteriais, bet ne visiems šis vardas patinka. Skautų organizacijoje taip pat yra **vyresnieji skautai** (arba **vyčiai**) ir **vyresniosios skautės**. Niekam neateina į galvą juos sulyginti su “vyresniaisiais leitenantais” ar “vyresniaisiais puskarininkiais” (ne “vyresniaisiais viršilomis”, kaip Arvydas rašo; tokio laipsnio Lietuvos kariuomenėje nebuvo).

Kalbant apie **sąjungos** ir **federacijos** sąvokas, gal rašinyje nebuvo pakankamai aiškiai išsireikšta, o gal Arvydas nepasistengė norimos minties suprasti. Mat tie du žodžiai yra sinonimai: **sąjunga** yra lietuviškas žodis o **federacija** — tarptautinis. Jeigu atskiros ateitininkų organizacijos šakos (jaunučiai, moksleiviai, studentai ir sendraugiai) nebūtų vadinamos sąjungomis, tai būtų buvę galima apsieiti be federacijos, visą organizaciją vadinant sąjunga. Tad ketvirtoji šaka gali būti vadinama **Sendraugių ateitininkų sąjunga** arba **Vyresniųjų ateitininkų sąjunga**, bet jeigu pasakysį tik **Ateitininkų sąjunga** (kaip kai kurie siūlė), tai reikėtų suprasti, kad čia kalbama apie visą ateitininkų organizaciją. Rašinyje buvo norima tik tai pasakyti, kad ketvirtajai šakai pavadinti šis terminas būtų visiškai netinkamas.

Pagaliau Arvydo laiško pabaigoje pasisakoma prieš ateitininkų himno posmelį “Tilkait, nutilkait. . .” Jo nuomone, tai nelabai suderinama su evangelijos dvasia. Dėl ko nesuderinama? Gal per griežtai sakoma? Gal Arvydas mano, kad reikėtų švelniau išsireikšti, pvz.: “Malonėkite nutilti. . .” ar kaip nors panašiai?

PATIKO STRAIPSNIS

Praejusių metų spalio mėn. buvęs straipsnis “Šventų dalykų susigrąžinimas” buvo labai taiklus. Aš su jo mintimis sutinku šimtu procentų. Bažnyčia per toli ir per greit nubėgo su liturginėmis reformomis, ypač Amerikos vyskupai. Buvo sunaikinti puošnūs altoriai, išmestos šventųjų statulos, Kristus, esantis Švenč. Sakramente, iš garbingiausios vietos nustumtas į kampą. Viena moteris, atvykusi iš Lietuvos, pasakė: “Mes prie Dievo artinamės atsiklaupę, o jūs atbėgate, pagriebiate į saują ir bėgate iš bažnyčios, net nepriklaupdami”.

Janina Miliuskiene

KUR DINGO “ATGARSĮ” SKYRIUS?

Gaila, kad panaikinote “Atgarsių” skyrių”. Skaitytojams jis buvo įdomus. Atrodo, kad redakcija skaitytojų pasisakymų tartum privengia. Lyg galvoja, kad tik jie teisūs, o jūs, “mažieji”, tik klausykite, ką mes sakom, ir priimkite. Skaitytojų laišakai pajvairina turinį.

Vytautas Gailiūnas

Gerbiamasis,

Gi matai, kad šis skyrius nepanaikintas. Mes skaitytojų pasisakymų visuomet laukiame, bet retai tesulaukiame. Jeigu jie tyli, tai nėra nė atgarsių. Dažnai gauname tokių trumpų pasisakymų, kurių nenorime visuomet kartoti, pvz.: “Man ‘Laiškai lietuviams’ labai patinka”. “Aš juos perskaitau nuo pradžios iki galo” ir t.t.

Trumpai iš visur

■ Lietuvos okupanto kultūriniais ryšiams leidžiamas laikraštis “Gimtasis kraštas” įsivedė naują skyrių: “Iš Lietuvos katalikų gyvenimo”. P.vz. spalio 16-22 d. numeryje rašo apie gausius dalyvius Šiluvos atlaidoose, apie Kauno kunigų seminariją, kurioje dabar 131 auklėtinis, apie arkiv. L. Povilonio lankymąsi Vatikane, kur jis užtruko apie 20 dienų, skelbia, kad Telšių vysk. Ant. Vaičius paskirtas Vatikano kongregacijos Dvasininkijos reikalams nariu, o Kaišiadorių vysk. V. Sladkevičius — Sakramentų kongregacijos nariu. Tačiau tyli apie ištremtą vysk. Steponavičių, apie Sibire kalinamus kunigus... “Gimtajam kraštui” nepavyks įrodyti, kad katalikai turi religijos laisvę Lietuvoje, kol nebus leista patiem katalikams turėti savą spaudą, kol nebus nuimti suvaržymai stojantiems į seminariją, kol nebus leista vaikams mokytį tikybos, kol nebus panaikinta kita priešpaua.

■ Japonijoje išleista to krašto istorija — 22 tomų. Vienas išisas tomas paskirtas keturiems japonams

jėzuitams. Daug vietos skiriama kun. Julijonui Nakaura, kuris buvo 1633 m. nukankintas persekiojimo metu. Aprašomi kiti jauni japonai, kurie 8 m. išbuvę Europoje, grįžo kaip trijų krikščionių valdovų legatų Japonijon. Jie jau buvo tapę krikščionimis ir jėzuitais. Įjungimas kankinio ir kitų įžymių katalikų tarp istorinių asmenybių yra reikšmingas. Iki šiol tokie būdavo aplenkiami.

■ Vatikanas numato, kad šiais apyskaitiniais metais susidarys apie 56 milijonai dolerių deficito, išlaikant visas Bažnyčios centro įstaigas, nunciatūras, atliekant labdaros darbus.

■ Į Šiluvos atlaidus 1986 m. suvažiavo ne tik daug lietuvių, bet buvo iš tolimos Karagandos atvykęs vokiečių jaunimas ir giedojo bažnyčioje. Latviškai giedojo iš Latvijos atvykę maldininkai. Kiekvieno mėnesio 13-tą dieną būna Šiluvoje pamaldos už Lietuvą, prisimenant 1917 m. įvykusį Marijos apsišventinimą Fatimoje. Maldininkai su dideliu pamaldumu ir dėmesiu lanko Dievo Motinos statulą, kurią prieš keletą metų dovanojo Airijos katalikai ir kuri dabar pastatyta Šiluvoje.

■ JAV vyskupų konferencija Vašingtone užtruko keturias dienas. Vyskupai paskelbė ilgai ruoštą 115 pusl. dokumentą socialiniais klausimais, atkreipdami dėmesį į būtiną reikalą kovoti su neturtu.

■ Burundi valstybėje nacionalizuotos šešios iš aštuonių ten esančių katalikų seminarijų. Afrikos vyskupai savo ganytojiškame laiške pasmerkė šį vyriausybės žygį, kaip neteisėtą, priešingą krašto konstitucijai. Jau 1984 m. valstybės prezidentas Jean Baptiste Ragaza uždraudė kryžius už bažnyčios ribų ir uždraudė pamaldas dienos metu, kada yra darbo valandos.

■ JAV vyskupai lapkričio 12 d. Vašingtone vienbalsiai priėmė vysk. P. Baltakio pasiūlytą rezoliuciją. Lietuvos krikščionybės jubiliejaus proga jie pareiškė solidarumą su Lietuvos vyskupais ir tikinčiaisiais, prašė visus vyskopus ta proga paskelbti maldos dieną už persekiojamą Lietuvos Bažnyčią. Kreipėsi į Sovietų vyriausybę, prašydami laikytis tarptautinių susitarimų žmogaus teisių atžvilgiu, išpildyti Lietuvos vyskupų prašymą grąžinti Vilniaus katedrą, Šv. Kazimiero bažnyčią ir Klaipėdos bažnyčią. Prašė duoti leidimą išleisti Šv. Rašto lietuvišką vertimą. Suvažiavime dalyvavo 290 vyskupų.

■ Lietuvoje pradedama daugiau terorizuoti kunigus. Įsibrovę teroristai pas Kuršėnų kleboną, dekaną kun. Stanislovą Ilinčių, grasindami ginklu pareikalavo duoti 20.000 rublių. Išgąsdinti atsitiktinių lankytojų, teroristai pabėgo. Pušaloto klebonas kun. Albinas Pipiras buvo subadytas peiliais ir net turėjo būti ligoninėje gaivinamas nuo mirties. Mešku-

čiuose teroristai užpuolė kleboną kun. jubiliatą Joną Aleksioną, iš parapijos kasos išnešė 8.000 rublių

■ Kauno arkivyskupo Liudo Povilonio vyskupu pagalbininku popiežius paskyrė Kauno kunigų seminarijos profesorių Vladą Michelevičių. Jis yra gimęs 1924 m. birželio 8 d., kunigu įšventintas Kaišiadorių vyskupijai 1949 m. spalio 31 d. Studijavo Kaune ir Romoje, yra daug kartų lydėjęs arkiv. L. Povilonį į Romą.

■ JAV Aukščiausiasis teismas lapkričio 17 d. nesutiko St. Charles, IL, miestui leisti įtaisyti apšviestą kryžių ugniagesių name ant eglutės.

■ JAV vyskupų suvažiavime buvo priimtas ganytojiškas laiškas "Ekonominis teisingumas visiems". Buvo svarstoma padėtis Seattle vyskupo, kuriam popiežius susiaurino administracines teises. Vyskupai šiame reikale palaikė Vatikaną. Taip pat buvo priimtas laiškas apie pasaulio misijas. Vyskupų posėdžiai vyko Vašingtone.

■ Krokovoje lapkričio 12 d. įvyko mokslo seminaras Lietuvos krikšto 600 m. jubiliejui paminėti. Buvo svarstoma tema: "Lietuvos krikštas ir jo politinės pasekmės". Seminarą surengė Krokuvos universiteto teologijos akademijos istorijos fakultetas. Vieną paskaitą skaitė iš Romos atvykęs prof. kun. Paulius Rabikauskas. Skaitė vokiečių kalba.

J. Pr.

"Laiškų lietuviams" ekskursija

Šių metų ekskursija bus nuo birželio 11 iki liepos 2 dienos. Alitalia lėktuvu pasieksime Milaną o iš ten autobusu važiuosime į Vieną (Austriją), vienai dienai sustodami Venecijoje. Iš Vienos Dunojaus upe plauksime į Budapeštą (Vengriją). Iš Budapešto važiuosime į Jugoslaviją, aplankydami Zagreb, Split, garsiąją Marijos pasirodymo vietą Medjugorje ir gražųjį pajūrio kurortinį miestą Dubrovnik. Iš Jugoslavijos laivu persikelsime į Italiją, atvyksime į Sorrento, kur bus proga aplankyti senovės Pompeją ir kitas įžomybes. Pagaliau atvažiuosime į Romą, kur išbusime visą savaitę, dalyvaudami Lietuvos krikščionybės jubiliejaus ir arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacijos iškilmėse. Ši ekskursija (kelionė lėktuvu, laivu, autobusu, viešbučiai ir maistas du kartus per dieną) kainuos apie 2300 dol. Žinoma jei doleris nukris, tai kainos gali šiek tiek pasikeisti. Kai šią žinutę skaitysite, daugelis, be abejo, jau būsite gavę mūsų brošiūrą su smulkesniu aksturcijos aprašymu.

Jau dabar patariame registruotis šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

600 metų Lietuvos krikšto sukakties proga skelbiame dvidešimt aštuntąjį straipsnio konkursą. Daugumas siūlomų temų turi ką nors bendra su krikščionybe, bet pridėdame vieną kitą ir kitokios rūšies temą, tinkančią ypač jaunimui.

Siūlome šias temas:

1. Ką krikščionybė davė Lietuvai?
2. Ką man reiškia būti krikščioniu?
3. Gyvos krikščioniškosios dvasios bruožai.
4. Bažnyčios reikšmė krikščionio gyvenime.
5. Krikščioniškosios dorovės pagrindai.
6. Bažnyčia ir pasaulis.
7. Lietuvių išeivijos religiniai uždaviniai.
8. Krikščioniško gyvenimo pavyzdys (čia galima aprašyti, kad ir beletristine forma, kokią nors pavyzdinę, idealų krikščionį, tikrą ar fantazijos sukurtą).
9. Ar mūsų jaunimo organizacijos padeda ugdyti gyvąją krikščionybę?
10. Ar verta dalyvauti lietuviškoje veikloje ir lietuvių organizacijose?
11. Kiek įtakos turi tėvų nuomonė, pasirenkant studijų šaką, profesiją ir gyvenimo draugą ar draugę?
12. Ko dabartinis mūsų jaunimas labiausiai trokšta ir siekia?

Šiame konkurse dalyviams paliekame daugiau laisvės, griežtai neskiriami temų suaugusiems ir jaunimui. Visas temas gali rašyti ir suaugusieji, ir jaunimas, tik jaunimas turi paminėti, kad straipsnis skiriamas jaunimo konkursui. Mat jaunimui bus taikomi švelnesni reikalavimai. Taip pat paliekame laisvę ir šiek tiek kitaip formuluoti temas, laikantis čia nurodytos medžiagos.

Straipsniai, pasirašyti slapyvardžiu, įdėjus į atskirą vokelį savo tikrąją pavardę, adresą ir telefoną, turi pasiekti redakciją iki 1987 m. kovo 1 dienos. Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų lietuviams” metinėje šventėje, kuri bus Jaunimo centro didžiojoje salėje gegužės mėn. 17 dieną. Premijoms turime 1500 dol. Premijų skaičių ir didumą nustatys konkurso vertinimo komisija, kurią sudaro: D. Bindokienė, R. Kučienė, A. Markelis, N. Užubalienė ir L. Zaremba, S.J.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Stasys Šalkauskis. RINKTINIAI RAŠTAI. I tomas. Filosofinės studijos. Redagavo dr. Juozas Girnius. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija 1986 m. Romoje. 690 psl., kaina nepažymėta. Užsakymus siųsti šiuo adresu: L. K. M. Akademijos reikalų vedėjui, Piazza della Pilotta 4, 00187 Roma, Italy.

Marijus Blynas. TIKROJI PRAEITIS. II tomas. Politinių, kultūrinių, istorinių straipsnių rinkinys. Išleido “Laisvosios Lietuvos” knygų leidykla 1986 m. 224 psl., kaina 6 dol. Gaunama ir “Drauge”.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarīs. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 312-737-8400. Nekaltai Pradėtosios Švenč. M. Marijos seserų spaustuė, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.